

Att skapa mening med trädgården som medium – förslag till två trädgårdar för sorgebearbetning

To create meaning with the garden as medium

Isa Hilldetun

Självständigt arbete 15hp

Trädgårdsingenjör: design – kandidatprogram

Alnarp 2

2015

ATT SKAPA MENING MED TRÄDGÅRDEN SOM MEDIUM
TO CREATE MEANING WITH THE GARDEN AS MEDIUM

ISA HILLDETUN

Handledare: Anders Folkesson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur,
planering och förvaltning

Examinator: Petra Thorpert, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur,
planering och förvaltning

Omslagsfoto: Rachel Greenbelt

Alla illustrationer är gjorda av Isa Hilldetun. Alla fotografier används med
tillstånd från källan

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatarbete i trädgårdsdesign

Kurskod: EX0798

Program/utbildning: Trädgårdsingenjör:design - kandidatprogram

Examen: Trädgårdssingenjör design

Ämne: Landskapsarkitektur

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och -år: mars 2015

Omslagfoto: Rachel Greenberg

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Sorg, sorgebearbetning, trygghet, innergård, mening, koncept,
metafor, trädgårdsdesign

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

1. Sammandrag

Den här uppsatsen försöker besvara frågan om hur man kan förmedla känslor, tankar och stämningar till människor med trädgården som medium. Uppsatsen söker även svar på om man specifikt kan designa gröna miljöer som riktar sig till människor som går igenom ett sorgearbete. Här ges exempel på flera olika designteorier och olika sätt att tänka kring hur man skapar meningsfulla landskap. Därefter presenteras forskning kring hur människor tar sig igenom ett sorgearbete och bemöter känslor av sorg. Uppsatsen tar även upp Appelton's teorier kring habitat och prospect/refuge och hur människan förhåller sig till rummet. Vad som avgör vår känsla av trygghet och de underliggande mönstren i hur vi läser av vår omgivning. I den avslutande delen av litteraturstudien går jag närmare in på hur man kan skapa helande miljöer för människor som genomgår ett sorgearbete.

I uppsatsen ingår även två utformningsförslag som är baserade på den tidigare genomgångna litteraturen kring hur man skapar trygga och helande miljöer. Den ena platsen är en innergård på Malmös sjukhusområde och den andra platsen ligger i tät anslutning till Triangelns södra station i Malmö. Var plats är presenterad med en ny utformningsplan, växtförslag och en beskrivning över hur platsen fungerar som helande miljö.

2. Abstract

This paper attempts to answer the question of how to convey emotions, thoughts and feelings to people with the garden as a medium. The essay is also looking for answers on whether you can specifically design a green setting that caters to people who go through a grieving process.

Here are examples of several different design theories and different ways of thinking about how to create meaningful landscape.

Research are presented on how people make their way through a grieving process and respond to feelings of sadness. The essay also discusses Appelon's theories on habitat and Prospect / Refuge and how humans relate to the room. What determines our sense of security and the underlying patterns in how we read of our surroundings. In the final part of the literature review, I go closer into how to create healing environments for people who undergo a grieving process.

The paper also includes two design proposals that are based on the earlier completed literature on how to create safe and healing environment. One place is a courtyard at the Malmö hospital area and the second location is in close connection to the Triangle South Station in Malmö.

Each place is presented with a new design plan, plant proposals and a description of how the place works as healing environment.

3. Förord

Det här arbetet har varit en bergochdalbana och det finns vissa människor jag skulle vilja tacka för att jag tagit mig igenom till andra sidan. Utan er hade det aldrig gått.

Först och främst vill jag tacka min handledare Anders Folkesson. Tack Anders för dina goda råd, ditt stöd och ditt aldrig sinande engagemang.

Lisa och Malin, mina fina vänner, tack för er humor, er styrka och era goda råd när jag är vilse.

Tack till min familj, utan er hade jag aldrig varit här, ni är min trygga famn.

Och till sist tack till min käraste Sam. Tack för att du har varit stark när jag har varit svag, du har fått mig att fortsätta när läget känts hopplöst och med ett självklart lugn funnits där för mig under hela processen.

Vår resa har bara börjat.

Isa Hilldetun

2014-01-20

Malmö

Innehållsförteckning

1. Sammandrag
2. Abstract
3. Förord
4. Inledning
 - 4.1. Bakgrund
 - 4.2. Syfte och mål
 - 4.3. Frågeställningar
 - 4.4. Metod och material
5. Litteraturstudie
 - 5.1. Att designa med känsla
 - 5.2. Sorg och sorgbearbetning
 - 5.3. Var är människan trygg?
 - 5.4. Helande miljöer
 - 5.5. Sammanfattande punkter för en helande och trygg miljö
6. Platssökande
7. Plats nr 1: MAS
 - 7.1. Karta över området och platsens läge
 - 7.2. Nulägesbilder
 - 7.3. Nulägesplan
 - 7.4. Designförslag
 - 7.5. Designplan
 - 7.6. Skisser
 - 7.7. Växt- och materiallista
 - 7.8. Förslaget som helande miljö

8. Plats nr 2: Triangeln

- 8.1. Karta över området och platsens läge
- 8.2. Nulägesbilder
- 8.3. Nulägesplan
- 8.4. Designförslag
- 8.5. Designplan
- 8.6. Skisser
- 8.7. Växt- och materiallista
- 8.8. Förslaget som helande miljö

9. Diskussion kring designförslagen

10. Avslutande diskussion

11. Referenser

12. Bildförteckning

4. INLEDNING

4.1 Bakgrund

För mig handlar formgivning av trädgårdar om att skapa en sorts scenografi, att rummet inte bara fungerar funktionsmässigt och är estetisk tilltalande utan även förmedlar en känsla och berättar en historia.

Formgivningen av trädgården sätter en stämning som kan prägla betraktaren och hans upplevelse av rummet. Det gröna rummet fungerar på detta sätt som ett medium för att överföra känslor från trädgårdens skapare till dess besökare.

I dagens sekulariserade samhälle finns ett behov av platser där människan kan bearbeta känslor av sorg utan att befinna sig i ett religiöst sammanhang. När man talar om sorg sätter man ofta det i samband med en förlust, någon som gått bort, men sorg finns i så många former. Här kan det gröna rummet fylla en funktion som en spegling av det som sker inuti en människa i sorg och i förlängningen hjälpa till i sorgprocessen.

4.2 Syfte och mål

Mitt syfte med arbetet är att undersöka hur en trädgårdsdesigner med trädgården som medium kan förmedla de känslor och stämningar som kan förekomma under ett sorgearbete och inge besökarna en känsla av tröst. Jag vill även ta reda på vilka olika designmetoder som en trädgårdsdesigner kan använda sig av för att skapa en helande miljö. Målet är att med inspiration från litteraturen i ämnet gestalta två miljöer som förmedlar en känsla av tröst till besökaren.

4.3 Frågeställningar

- Hur kan en trädgårdsdesigner arbeta med att låta det gröna rummet fungera som metafor för känslor? Vilka metoder och förhållningssätt finns det?
- Går det att utforma ett grönt rum som förmedlar en känsla av hopp och tröst till människor i svår sorg?

4.4 Metod och material

Arbetet genomfördes under några par veckor vintern 2014/15. Jag valde att göra en litteraturstudie som fick ligga till grund för två utformningsförslag. Under de första veckorna läste jag in mig på litteratur inom ämnet och samlade anteckningar. Böckerna har jag sökt på Alnarps universitetsbibliotek och på Malmö stadsbibliotek. Jag har även via Epsilon läst en del andra elevers arbeten och där funnit referenser till intressant litteratur.

Det var även under den här första perioden som jag valde ut de två platser jag valt att arbeta med och påbörjade skissandet av två utformningsförslag baserade på känslor kring sorg och sorgebearbetning.

I valet av de två platserna så satte jag upp en del kriterier. Dessa är baserade på diskussioner som jag hade med min handledare Anders Folkesson.

I diskussionen rörde vi oss mycket kring hur man skulle kunna göra en plats för sorgebearbetning så tillgänglig för allmänheten som möjligt och för ett brett spektra av människor. Det vi kom fram till var att platsen skulle ligga i en urban miljö där många människor passerade dagligen.

Att jag valt platser som inte är kopplade till ett annat grönområde beror på att det redan finns väl utvecklade grönområden i Malmö. I samtalen med Andres funderade vi även om det gick att utveckla platser som kändes lite glömda. Att bygga upp en plats som existerade fysiskt men hade tappat sin identitet, att ge en plats mening.

Under det som jag ser som den andra fasen i projektet sammanställde jag den information jag funnit, skrev ihop mina anteckningar och reflekterade över mina utformningsförslag. Den litteratur jag läst in mig på har rört sig kring ämnet sorg och sorgebearbetning, filosofisk liksom mer vetenskaplig litteratur. Jag har läst böcker om helande miljöer, terapiträdgårdar och hur man designar miljöer utifrån människans sinnen. Utöver detta har jag även läst en del designteori.

Utifrån litteraturen designade jag sedan två utformningsförslag för två olika platser, en på MAS sjukhusområde och en vid triangeln's södra station i Malmö.

Båda förslagen har sin grund i litteraturen, här fann jag de behov som vi människor upplever när vi genomgår ett sorgearbete, det är dessa behov som är grunden i båda designförslagen.

Med stöd i litteratur kring helande miljöer och terapiträdgårdar är platserna utformade på ett sätt så att de erbjuder besökarna en trygg plats att vistas på under svåra känslomässiga lägen. Den finske landskapsarkitekten Juhani Pallasmaa har med sin bok 'The eyes of the skin' påverkat mitt sätt att se på gröna miljöer långt över det visuella. Att skapa miljöer som talar till hela människan är alltid viktigt men än mer när man designar för människor som befinner sig i ett känsligt stadie i sitt liv.

Jag har även tagit fram material, växtval och en form som jag känner tillsammans speglar de känslor som överensstämmer med den trösterika stämning jag vill ge besökarna. Här var det svårare eftersom det inte finns särskilt mycket information kring vad som föredras men i litteraturen poängteras det hur viktigt en lugn känsla är på en plats för sorgebearbetning och jag har därför använt mig av det som ledord i val av växter och material.

Innan jag började med mitt skissarbete, besökte jag platserna och gjorde en nulägesanalys. Vad fanns fysiskt på platsen idag och hur upplevde jag den? Hur användes den och av vilka?

Efter det påbörjades ett skissningsarbete som har varit parallellt med min litteraturstudie. Ett flertal skisser har varit under bearbetning samtidigt och ständigt förändrats. Idéer har diskuterats och förkastats. För varje bok jag lade till studien förändrades skisserna.

Jag tror att det långa och ständigt pågående skissarbetet har varit bra för min förståelse för den text jag läst, att genomföra tankar i praktiken, och haft en positiv inverkan på de slutgiltiga designförslagen.

5. LITTERATURSTUDIE

5.1 Att designa med känsla

Ett av mina mål med det här arbetet har varit att ta reda på hur man som trädgårdsdesigner genom ett grönt rum skulle kunna förmedla känslor och stämningar till människor. Så som scenografi till en föreställning sätter stämningen för det som sker på scenen. Att komma bortom funktion, ekologi och visuell skönhet och nå besökarna på ett djupare plan, att väcka tankar och känslor med trädgården som medium.

När jag började söka litteratur på ämnet så visade det sig att jag var långt ifrån ensam om att ha dessa tankar.

I boken "Landscape as art" säger sig landskapsarkitekten Peter Walker vilja lyfta sig över de normala ambitionerna för landskap och kräva ett intellektuellt engagemang av besökarna. Enligt Walker så ligger styrkan i ett landskap i det konceptuella uttrycket. Att endast erbjuda en trevlig upplevelse är inte tillräckligt utan landskapet ska förmedla något till sina besökare.¹ Ett landskap utan mening är endast ett hopsamlade av material². Det budskap som förs fram är att design snarare handlar om psyke snarare än det visuella³.

Ett sätt att förmedla något större till besökarna än en visuell upplevelse är att använda sig av ett tydligt koncept.

Kärnan i att arbeta konceptuellt är att försöka överföra en idé till ett landskap så att den förmedlas till besökarna. Snarare än att använda sig av ordet koncept är kanske ordet metafor mer passande. Att använda sig av landskapet som metafor för något större.⁴ Metaforer är även brett använt i konstvärlden, inom litteraturen

¹ Walker, Peter (1989) *Peter Walker: Landscape as art*. Tokyo: Process architecture publishing sid 8

² Richardson, Tim (2008) *Avant gardeners*. London: Thames and hudson, sid 233

³ Jellicoe, Geoffrey Alan (1983) *The Guelph lectures on landscape design*. Minnesota: University of Guelph, sid ix

⁴ Richardson, 2008, sid 98

och filmens värld, här fyller den en funktion som bärare av ett budskap som är svårt att få fram med mer direkta medel⁵.

I "The guelph lectures on landscape design" står att läsa.

"In art there is two worlds, the visible and the invisible.....It is therefore possible to inplant within a picture, consciously as well as subconsciously, an idea that is in fact invisible but more potent and lasting then the picture itself."⁶

En spänning mellan det medvetna och omedvetna öppnar upp för att betraktaren ska uppleva miljön både på ett emotionellt och intellektuellt plan⁷.

Om man drar en parallell till litteraturen så kan man säga att designern i det här fallet är en form av översättare. Om man översätter en text rakt av så är den måhända autentisk men saknar ofta känsla, en översättares jobb är snarare att arbeta kreativt på ett sätt så att bokens budskap och författarens intensioner med texten lyfts fram. En trädgård kan aldrig vara en direkt översättning av en idé men kan fungera som spegling av budskapet.⁸

Enligt landskapsarkitekten Ken Smith går det att designa landskap som fungerar som en referens till andra platser, platser som väcker känslor, kanske till och med platser som endast existerar i vår fantasi.⁹

I boken "Meaning in landscape, architecture and gardens" skriver landskapsarkitekten Laurie Olin att där finns tre delar i ett konstnärligt verk, först själva subjektet i sig, om det så är en målning eller en trädgård. Den andra delen är referenser till världen utanför subjektet och den tredje delen rör de känslor och tankar som uppkommer i samband med de tidigare stegen.

Om man lyckas binda samman alla dessa delar kan man leda besökarna in i en associationsbana som ger den önskade känslomässiga upplevelsen.¹⁰ På så sätt skapas ett narrativt landskap, en miljö som förmedlar en berättelse. Så här säger Walker om det narrativa landskapet.

"When I say narrative, I don't mean something abstract, I mean 'deeply felt' or 'commonly understood'.¹¹

⁵ Olin, Laurie (2011) *Meaning in landscape, architecture and gardens*. red. Marc Trieb. Oxon: Routledge, s. 58

⁶ Jellicoe, 1983, sid xi

⁷ Pallasmaa, Jauhani (1996) *The eyes of the skin: Architecture and the Senses*. Hoboken: Wiley, sid 29

⁸ Richardson, 2008, sid 99

⁹ Richardson, 2008, sid 284

¹⁰ Olin, Trieb, 2011, sid 56

¹¹ Walker, 1989, sid 29

Men det finns hinder i vägen för att lyckas förmedla ett budskap till besökaren. Världen idag är en multikulturell plats. Vi är så vitt skilda i våra kulturella, etniska och spirituella referenser att ett budskap som för en grupp syns tydligt går totalt förlorat för en annan.¹² Skillnader i utbildning, personliga erfarenheter och vår känsla av vem vi är på en viss plats påverkar vår upplevelse av platsen och budskapet¹³.

Det går aldrig att förutbestämma vad en människa ska känna eller tänka på en speciell plats, det kommer alltid finnas något som styr hur hen upplever landskapet. Platsen är vad den är men upplevs på olika sätt. På så sätt formas platsen om på nytt med varje ny besökare.¹⁴

En designer kan aldrig ge en plats mening men förhoppningsvis kan platsen förmedla en stämning till besökaren som fyller dem med en känsla av mening¹⁵. Så här skriver landskapsarkitekten Marc Trieb i sin essä "Must landscape mean?"

"Creating significant landscape, calling history, Genius loci, the zeitgeist does not create meaning. Providing signifiers is not the same as creating significance. To mind significance ultimately lies with the beholder and not in the place"¹⁶

En mer praktisk aspekt kring varför det kan vara svårt att fylla ett landskap med mening är att landskapet står i ständig förändring. Landskapsarkitekten arbetar med levande material och som sådant förändras det över tid. Olika årstider, tiden på dagen och väderleken är alla faktorer som påverkar en plats. På så sätt kan det vara svårt att bibehålla ett beständigt intryck.¹⁷

Det finns även de som hävdar att landskap aldrig kan betyda eller förmedla någonting, en av dem är landskapsarkitekten Jane Gillette. Hon skriver att designers idag är så upptagna av att skapa mening att de ofta villar bort sig och skapar döda platser.¹⁸ Även den finske arkitekten Juhani Pallasmaa ställer sig kritisk till de designers som fokuserar alltför mycket på ett koncept.

¹² Olin, Trieb, 2011, sid 75

¹³ Trieb, Marc (2011), *Meaning in landscape, architecture and gardens*. red. Marc Trieb, Oxon: Routledge, sid 114

¹⁴ Richardson, 2008, sid 234

¹⁵ Trieb, 2011, sid 114

¹⁶ Trieb, 2011, sid 114

¹⁷ Gillette, Jane (2011), *Meaning in landscape, architecture and gardens*. red. Marc Trieb, Oxon: Routledge, sid 142

¹⁸ Gillette, Trieb, 2011, sid 142

Pallasmaa anser att människan har ett existentiellt behov av att känna sig som hemma i naturen och att arkitektens roll är att skapa en form som kan fungera som bro mellan människa och natur.¹⁹

Landskap är, designade eller inte, aldrig i sig själva fyllda av betydelser, där finns ingen inneboende vilja att berätta något. Det är vi, människorna, som vill uttrycka mening och förmedla våra känslor.²⁰ Naturen bara är och den kan aldrig vara något annat än vad den är.

Men trots att vi ofta känner oss alienerade från resten av världen, är människan i all sin komplexitet en del av naturen. Naturen bor i oss och vi bor i naturen. I trädgården kan vi koppla bort oss själva och känna oss som en del av en helhet.²¹ Människan kommer alltid vilja förmedla budskap till andra människor, vi är kommunikativa varelser som har ett behov av att dela med oss av våra känslor. Om det nu sker genom bläck och papper, färg och duk eller genom formandet av landskapet omkring oss spelar mindre roll.²²

Klart är att det finns lika många sätt att förhålla sig till landskapet och formgivningen som det finns designers. Så vart ska jag nu ställa mig, utifrån vilka teorier ska jag arbeta? Kanske är det bäst att börja i känslan istället för i designen.

¹⁹ Pallasmaa, 1996, sid 32

²⁰ Gillette, Trieb, 2011, sid 154

²¹ Gillette, Trieb, 2011, sid 167

²² Herrington, Susan (2011), *Meaning in landscape, architecture and gardens*. red. Marc Trieb, Oxon: Routledge, sid 190

5.2 Sorg och sorgebearbetning

Sorg är en känsla som de flesta människor möter i livet. Att sörja är en del av att vara människa. Det sägs att vi går igenom ett sorgearbete, att det är en process och att vi måste bearbeta vad som skett. Orden signalerar att det är något vi aktivt gör.

Under en tid av sorg går vi igenom flera känslolägen, den sörjande kan uppleva en stor ilska, frustration och känslor av skuld och skam. Känslan av tomhet och meningslösheten i det inträffade kan vara överväldigande.²³

När vi talar om sorg så görs det ofta i samband med ett dödsfall men det finns flera tillfällen då sorgen tar plats i våra liv. I själva verket är det i själva förlusten som sorgen ligger och förlust upplever vi flera gånger under vår livstid. När vi sörjer en sprucken relation så är det inte bara den andra människans vi sörjer utan även förlusten av våra gemensamma drömmar. Vid ett sjukdomsbesked måste den drabbade förlika sig med den framtid som inte blir. Förlust av ideal, förlust av ett hemland eller förlust av livskvalité är sorger som vi sällan pratar om men som också innebär en sorg. Oavsett vilken sorts förlust så krävs det en sorgprocess.²⁴

Vilken betydelse förlusten har för den sörjande kan endast hen svara på, vad omvärlden definierar som en förlust är irrelevant för den som sörjer²⁵.

En människa går ofta igenom flera sorger under ett liv. Vissa sorger är övergående och lämnar endast mindre ärr, andra pågår under resten av tiden vi lever. Ett exempel på en livsgående sorg hittar man i Gurli Fyhirs bok "Bemöta sorg" där teorin om drömbarnet tas upp. Teorin bygger på de känslor av sorg föräldrar till sjuka barn upplever, deras barn blev inte som det barn de drömde om. Föräldrarna känner fortfarande en stark kärlek till sitt barn men kommer för alltid sörja det barn som aldrig blev. En sådan sorg gör sig ofta påmind under livets gång, när andras barn börjar skolan eller flyttar hemifrån.

Man kan även bära på sorgen av en drömpappa eller en drömpartner. Här är det svårt att tillämpa de vanliga teorierna om processer kring sorg eftersom

²³ Cullberg, Johan (1980) *Kris och utveckling*. Stockholm: Natur och kultur, sid 141

²⁴ Fyhr, Gurli (1996) *Hur man möter människor i sorg*. Stockholm: Natur och kultur, sid 20-23

²⁵ Fyhr, 1996, sid 24

det är en känsla som alltid kommer finnas i människans liv. Snarare handlar det här om att finna ett sätt att leva med sorgen.²⁶

Hur sorgprocessen ser ut är högst individuellt och styrs av sådant som personlighet, tidigare erfarenheter och hur pass stort stöd som finns i omgivningen. Även omständigheterna kring förlusten och hur stor betydelse det förlorade hade i den drabbades liv spelar in.²⁷

Det går dock att skönja vissa gemensamma drag i hur vi människor går igenom en sorgprocess²⁸.

Enligt Cullbergs kristeori finns det i sorgearbetet fyra stadier.

- Chockfasen
- Reaktionsfasen
- Bearbetningsfasen
- Nyorienteringsfasen

Chockfasen inträder när vi först får reda på vår förlust. Den kan vara över på ett ögonblick eller vara i flera veckor. Här vägrar den drabbade att ta in vad som hänt och upplever en känsla av överklighet.

I reaktionsfasen börjar förlusten sjunka in till fullo men vi gör allt för att skjuta den ifrån oss. I den här fasen förekommer ofta olika sätt att hantera situationen. Den sörjande kan bete sig omoget och förvirrat, skylla det inträffade på andra eller ge sig själv enorma skuldkänslor. I det här stadiet gråter vi som mest, som att tårarna aldrig tar slut.

Det tredje steget, bearbetningsfasen, infaller oftast efter ett par månader och kan vara från ett halvår till flera år. Här har den sörjande helt accepterat sin förlust. De flesta av beteendestörningarna har avtagit och vi börjar hitta tillbaka till oss själva. Sorgen är inte längre förlamande och vi kan uppleva flera längre pauser i vårt sörjande.

Nyorienteringsfasen är det sista stadiet i sorgprocessen. Den kommer succesivt till den sörjande och hjälper hen bygga upp sig själv och sin framtid igen. Nu kan hen se tillbaka på förlusten utan att uppleva känslor av sorg.²⁹

Ett liknande system finner vi i hos Fyhr som även hon tar upp fyra stadier i sorgprocessen. I första steget söker vi återvinna det som är förlorat, även om vårt intellekt vet att det är borta vill vårt psyke ännu inte acceptera vår förlust. Exempelvis kan den lämnade i en relation vägra att släppa taget eller

²⁶ Fyhr, 1996, sid 31

²⁷ Fyhr, 1996, sid 21

²⁸ Fyhr, 1996, sid 35

²⁹ Cullberg, 2003, sid 141-154

den sjukdomsdrabbade hävda att det begåtts ett misstag vid provtagningen. I andra steget börjar förlusten sjunka in men vi är ännu inte medvetna om vidden av det vi förlorat.

Först i tredje steget slår oss förlusten med full kraft och vi är tvungna att ge upp vår drömvärld. I fjärde och sista steget byggs sakta en ny värld upp med nya förutsättningar och nya drömmar. Man kan pendla mellan olika steg och flera stadier kan även existera samtidigt.³⁰

Målet med en sorgprocess är att bli känslomässigt fri från sin förlust. Att inte hantera känslor av sorg utan tränga undan dem kan leda till svåra psykiska och fysiska men.³¹

Det finns oftast ett glapp mellan det vårt intellekt tar till sig och det vi känner i vårt psyke. Känslan av överklighet och av att det bara är en ond dröm är vanlig.³² Ett sätt för människan att hantera en förlust är att pendla mellan verkligheten och en drömvärld där förlusten inte existerar³³. Att gå igenom en sorgprocess kräver mycket av både psykisk och fysisk energi och för att inte tappa allt mod och all energi så krävs det att den sörjande ibland flyr in i drömvärlden där hen kan hämta styrka för att hantera verkligheten. På så sätt kan förlusten sjunka in stegvis utan att känslomässigt dränera den sörjande.³⁴

En del av sorgen ligger i en förlorad trygghet. Den värld man levde i och de drömmar man bar på raseras. När den inre tryggheten försvinner så är det viktigt med en yttre trygghet, att det finns människor i omgivningen som finns där.³⁵ Att det finns en yttre trygghet är även avgörande för att en människa ska våga gå in i en sorgprocess. I många fall där omgivningen inte kunnat erbjuda en sådan trygg miljö så kapslas sorgen in och stiger upp till ytan senare i livet.³⁶ Omgivningen kan hjälpa den drabbade att bygga upp en ny värld som ersätter den inre värld som gått förlorad³⁷.

³⁰ Fyhr, 1996, sid 26

³¹ Cullberg, 2003, sid 154

³² Fyhr, 1996, sid 38

³³ Fyhr, 1996, sid 93

³⁴ Fyhr, 1996, sid 97

³⁵ Fyhr, 1996, sid 74

³⁶ Fyhr, 1996, sid 84

³⁷ Fyhr, 1996, sid 83

5.3 Var är människan trygg?

För att få reda på vad som avgör om en människa känner sig trygg eller otrygg i en viss miljö så får man gå långt tillbaka i historien. Tiden då vi människor vandrade på Afrikas savanner kan kännas väldigt långt borta men i vår psykiska utveckling har vi endast gått ett par steg sen dess.

Människan har sin miljöpreferens någonstans mellan det öppna och slutna. Vi bosätter oss gärna i skogsbryn, gärna på en höjd. Här är vi skyddade samtidigt som vi har en bra utsikt över våra omgivningar.³⁸ En god bild över vår angränsande miljö bidrar till känslan av trygghet³⁹. För att en människa ska bosätta sig på en plats krävs även en viss identifikation med platsen, att hen känner sig som hemma redan innan man sticker pålarna i jorden⁴⁰.

En annan aspekt är tillgången på vatten som var avgörande för människan i vår tidiga historia. Att vatten finns i landskapet kopplar på starka positiva känslor.⁴¹

Allt det här utmynnar i en teori som brukar benämnas som habitatteorin.

Grundare till "habitatteorin" är den engelska geografen Jay Appleton som 1975 presenterade teorin i sin bok "The experience of landscape". Den bygger på att vi människor föredrar platser som har de rätta förutsättningarna för en bosättning. Detta är inte något som sker medvetet utan vårt psyke arbetar utanför vårt medvetande. Genom att skanna över former, färger och andra visuella attribut sänds signaler till vår hjärna som bearbetar informationen och bestämmer huruvida platsen är lämplig eller ej.⁴²

Ytterligare en teori som tagits fram av Jay Appleton och som grundar sig i mänsklighetens tidiga historia är "Prospect and refuge theory". Teorin grundar sig i att människan genom tiderna har tjänat på att se men inte bli sedd. I ett halvöppet landskap uppfylls vårt behov av att känna oss skyddade liksom vårt behov av snabb flykt. Därför drar vi oss till sådana miljöer. Ett exempel på en plats som faller under denna teori är skogsbrynet. Här kan vi stå med skogen som en mur i ryggen, när som helst dra oss in i skuggorna och samtidigt ha full

³⁸ Hjort, Bobo (1983) *Var hör människan hemma?* Stockholm: Tekniska högskolan, sid 63

³⁹ Norberg Shultz, Christian (1999) Fenomentet plats, I skriftserien Kairos, nr 5.

Arkitekturteorier. Stockholm; Raster förlag. sid 108

⁴⁰ Norberg Shultz, 1999, sid 109

⁴¹ Nilsson, Gunilla (2009) *Trädgårdsterapi*. Lund: Studentlitteratur AB, sid 93

⁴² Appleton, Jay (1975) *The experience of landscape*. London: John Wiley and sons. sid 69

översikt ut över de öppna fältet. Det bidrar till att vi känner oss trygga och i kontroll över omgivningen.⁴³

Även våra tidiga individuella upplevelser av rummet påverkar hur vi i framtiden upplever landskap. En människa är inte endast en kropp som upplever miljön sensoriskt, vi tolkar även vår miljö genom våra minnen och vårt förflutna.⁴⁴ När vi som små barn har starka känslomässiga upplevelser så kopplar vi dem ofta till en viss miljö. Vilket ljus var där, var där en dominerande doft, hur var miljön uppbyggd och hur kändes det mot vår hud? Det är ett sätt att ta en plats i besittning, att avgöra huruvida en plats är trygg för oss att vistas på. Handling, känsla och rum binds samman, kopplas samman med vår identitet och påverkar hur vi i vuxen ålder förhåller oss till de miljöer vi möter.⁴⁵ Barn utvecklar på så sätt en form av "schemata" som bestämmer våra framtida upplevelser av landskapet⁴⁶.

När vi känner oss otrygga stiger våra rumsliga minnen fram från det undermedvetna och fungerar som en mall för att hitta en plats där vi kan vara trygga. Här ligger alla dessa platser sparade för att hjälpa oss finna trygga miljöer. Därför kan platser som för vissa människor känns behagliga av andra upplevas som obehagliga. Oftast är det svårt att sätta ord på varför vi känner som vi gör eftersom allt sker på en icke-medveten nivå.⁴⁷

⁴³ Appleton, 1975, sid 70

⁴⁴ Pallasmaa, 1996, sid 45

⁴⁵ Hjort, 1983, sid 129

⁴⁶ Norberg Schultz, 1999, sid 111

⁴⁷ Hjort, 1983, sid 177

5.4 Helande miljöer

Hur kan man då bygga miljöer anpassade efter människor i sorg och vad betyder en grön miljö för en sorgeprocess? Roger Ulrich, professor i arkitektur, utförde 1984 ett känt experiment där patienter som återhämtade sig från en svårare operation fick ligga i olika rum. Vissa utav rummen hade en utsikt mot en tegelvägg medan andra hade ett fönster ut mot en lummig grön gård. De patienter som hade utsikt mot gården återhämtade sig betydligt snabbare än den grupp som hade utsikt mot tegelväggen.⁴⁸

En annan studie, här av det psykologiska tillståndet hos patienter, visar att 95 % av de deltagande gick från att känna sig deprimerade, stressade och oroade till att bli betydligt lugnare och balanserade av att vistas i en grön miljö.⁴⁹ Ett flertal av dessa sorters experiment har gjorts sen dess och alla visar de på samma sak, människan återhämtar sig bättre när hen får vara i kontakt med en grön miljö⁵⁰.

När det gäller bearbetning av sorg och att förmedla en känsla av tröst finns det även här studier gjorda. När Clare Cooper Markus, professor i landskapsarkitektur och Marni Barnes, psykoterapeut och landskapsarkitekt, bad studenter på ett universitet att tänka på ett tillfälle då de känt sig särskilt upprörda, deprimerade, ledsna eller förvirrade och om de hade dragit sig till en speciell plats blev resultatet att över 70 % hade dragits till en grön miljö.

I en annan studie bads 300 slumpvis utvalda personer tänka på när en närstående varit i djup smärta och sorg, därefter bads de visualisera en läkande miljö för den drabbade. Alla de deltagande i studien föreställde sig gröna miljöer.⁵¹

Studierna visar på att när vi känner oss psykologiskt sårbara dras vi till platser där vi kan känna oss känslomässigt säkra⁵². En urban miljö kan ofta upplevas som alltför visuell, högljudd och komplex. En naturlig miljö sänker vårt stresshormon och vårt blodtryck.⁵³

När vi befinner oss utomhus är vi oskyddade och vi är känsligare för våra omgivningar. Vi är sårbarare både fysisk och psykiskt.⁵⁴ Det gör att känsligheten för att ta emot budskap kring tröst och hopp ökar när vi befinner oss i en grön

⁴⁸ Nilsson, 2009, sid 21

⁴⁹ Barnes, Marni. Cooper Marcus Clare (1999) *Healing gardens - therapeutic benefits and design recommendations*. Hoboken: Wiley, sid 5

⁵⁰ Nilsson, 2009, sid 21

⁵¹ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 20

⁵² Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 36

⁵³ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 50

⁵⁴ Richardson, 2008, sid 310

miljö. Även våra fysiska sinnen förstärks och vi måste använda oss av dem alla för att orientera oss på platsen.⁵⁵ Att en promenad genom skogen upplevs som livgivande och lugnande hör samman med den ständiga interaktionen mellan våra sinnen och den omgivande miljön.

Att befinna oss utomhus i en grön miljö gör oss medvetna om tidens gång, de olika faserna på ett dygn, årstiderna och klimatets skiftningar. Det får oss att inse att även vi är en del av naturen och hjälper oss att känna en delaktighet i det som sker. Våra omgivningar kan stärka den existentiella upplevelsen av att vara ett med världen och på så sätt även stärka vår egen självbild.⁵⁶

Våra sinnen är även viktiga på ett annat sätt. När vi genomgår starka känslomässiga upplevelser tenderar vi att stänga våra ögon, som att de visuella intrycken är för mycket att bära. Istället stiger de andra sinnena in och vi tolkar vår omgivning genom känsel, doft och ljud.⁵⁷

En som tittat närmre på vad som är viktigt när man gestaltar helande miljöer är författaren Inger Berglund i sin bok "Kyrkogårdarnas meditativa rum".

En aspekt som ofta poängteras i boken är att platsen gärna får vara belägen på en höjd med utsikt över det omgivande landskapet. Att ha en visuell kontakt med världen utanför sorgen kan bidra till känslan att livet trots allt går vidare.⁵⁸

Att befinna sig på en höjd ger oss även en känsla av kontroll, att vara i säkerhet. För att en människa ska kunna återhämta sig från den psykiska stress ett sorgearbete innebär är det avgörande att hen befinner sig i en miljö där hen känner sig trygg.⁵⁹ Om en människa dessutom erbjuds ett flertal val som hen själv får styra över ökar känslan av kontroll ytterligare, därför är det viktigt att det finns flera olika platser att välja mellan, alla med olika förutsättningar⁶⁰.

Platser i sol eller skugga, privat eller öppet eller helt enkelt olika former av sittmöjligheter⁶¹.

Det talas ibland om den mänskliga skalan, vad som menas är att vår omgivning ska kännas proportionerlig till den mänskliga kroppen. Upplevelsen av landskapet och dess skala är multisensoriskt, vi känner av skalan med vår känsel, syn och hörsel.⁶² Är vi på en plats där den mänskliga skalan stämmer så känner vi oss säkra medan platser större än så upplevs som ödsliga och osäkra. Därför är

⁵⁵ Nilsson, 2009, sid 22-24

⁵⁶ Pallasmaa, 1996, sid 41

⁵⁷ Pallasmaa, 1996, sid 46

⁵⁸ Berglund, Inger (1994) *Kyrkogårdens meditativa rum: besöket, upplevelsen, gestaltningen*. Stockholm: Verbum förlag, sid 20

⁵⁹ Nilsson, 2009, sid 20

⁶⁰ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 41

⁶¹ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 97

⁶² Pallasmaa, 1996, sid 41

det viktigt att ta hänsyn till skala när man formger gröna helande miljöer.⁶³ En faktor som kan vara avgörande är om det finns träd på platsen. Träd drar ner skalan i en urban miljö och symboliserar att platsen är permanent.⁶⁴

En annan aspekt som tas upp i "kyrkogårdens meditativa rum" är att platsen i sig gärna får kännas mjuk och varm i sitt uttryck. Det ska vara en balans mellan det "naturliga" och det "skötta".⁶⁵ Känslor av trygghet, frid och lugn framhålls men även känslan av frihet och att platsen äger en viss andlig karaktär⁶⁶.

Enligt Berglund får det gärna finnas fokuspunkter som den sörjande kan fästa blicken på. Dessa fokuspunkter får gärna vara av symbolisk art.⁶⁷ Symbolisering innebär att en upplevd mening översätts till ett annat medium⁶⁸.

I ett landskap kan det finnas flera olika symboliska värden som arbetar på olika plan. Där finns symbolik i alla våra sinnen, exempelvis olika ljud eller dofter, undermedvetet tar vi in allt som sker i vår omgivning.⁶⁹ Därför måste vi reflektera över vilken symbolisk mening de olika materialen i en trädgård kan tänkas ha för en besökare⁷⁰. Alla former och material bär på en mening, idéer som vi människor fyllt dem med, och i vår kontakt med dessa skapar vi kedjor av associationer⁷¹. Naturen i sig är en stark symbol för helande men det finns även enstaka element som symboliserar läkning, en av de starkaste symbolerna är vatten⁷². Att vara i närheten av vatten har en lugnande inverkan på människan⁷³. Ljudet av vatten har även effekt när det gäller att hålla buller från omgivningen ute.⁷⁴ Även ljuset på en plats kan fungera som en symbol. Att se ljus silas genom träden och se skuggspelet på marken är rogivande.⁷⁵

När det gäller växtmaterialet och materialvalen så får det gärna vara lokalt förankrat då människor känner sig trygga när de är omgivna av ting som känns bekanta. Det är även viktigt att både materialen och planteringen erbjuder en viss variation för att hålla intresset uppe, en tät plantering erbjuder mer av intresse än en gles. Växterna står även för livets föränderliga natur och de olika stadierna i trädgården beroende på årstid visar på en rytm i det som sker.⁷⁶

⁶³ Berglund, 1994, sid 32

⁶⁴ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 215

⁶⁵ Berglund, 1994, sid 21-22

⁶⁶ Berglund, 1994, sid 23-24

⁶⁷ Berglund, 1994, sid 28

⁶⁸ Norberg Schultz, 1999, sid 104

⁶⁹ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 88

⁷⁰ Gesler, Wilbert M, (2003) *Healing places*. Lanham: Rowman & Littlefield, sid 12

⁷¹ Olin, Treib, 2011 sid 31

⁷² Gesler, 2003, sid 9

⁷³ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 120

⁷⁴ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 226

⁷⁵ Berglund, 1994, sid 31

⁷⁶ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 217

5.5 Några råd för en helande och trygg miljö

- Studier visar att människor mår bättre både fysiskt och psykiskt i en grön miljö.⁷⁷ När vi upplever känslor av stress och sorg dras vi till gröna miljöer.⁷⁸
- Våra fysiska sinnen förstärks och vi tar lättare till oss budskap kring tröst och hopp.⁷⁹
- Det är en fysisk och existentiell upplevelse att vara i naturen, det ger oss lugn och stärker vår känsla av att vara ett med en helhet.⁸⁰
- Vi får möjlighet att använda alla våra sinnen, inte bara de visuella intrycken förstärks utan även hörseln, känseln och luktsinnet.⁸¹
- Människan har sin miljöpreferens mellan det öppna och slutna, här känner vi oss trygga.⁸² Om man använder sig av "Prospect and refuge-theory" ska där finnas en plats för skydd som även erbjuder utsikt mot omgivningarna⁸³.
- Om platsen är belägen på en höjd så är detta en fördel, visuell kontakt med världen utanför kan påminna en människa i sorg om att livet går vidare.⁸⁴
- Där ska finnas ett flertal val att ta för besökaren för att öka på känslan av kontroll. Exempelvis olika sittplatser.⁸⁵
- Där ska finnas en mänsklig skala i förhållande till omgivningen. Om skalan är för stor upplevs platsen som otrygg.⁸⁶

⁷⁷ Nilsson, 2009, sid 21

⁷⁸ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 5

⁷⁹ Nilsson, 2009, sid 22-24

⁸⁰ Pallasmaa, 1996, sid 41

⁸¹ Pallasmaa, 1996, sid 46

⁸² Hjort, 1983, sid 63

⁸³ Appleton, 1975, sid 70

⁸⁴ Berglund, 1994, sid 20

⁸⁵ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 41

⁸⁶ Berglund, 1994, sid 32

- Platsen ska uppfattas som varm och mjuk och ha en balans mellan det "skötta" och det "naturliga".⁸⁷
- Där får gärna finnas större träd på platsen. Träd symboliserar återuppståndelse och ger platsen en känsla av att vara permanent.⁸⁸
- Om det finns inslag av vatten på platsen är det positivt eftersom vatten har en lugnande effekt på människan.⁸⁹ Vatten är även en stark symbol för läkning.⁹⁰
- Fokuspunkter av symbolisk art hjälper människor att gå utanför sig själva och lättare ta sig till ett meditativt tillstånd.⁹¹
- Växtmaterialet får gärna ha en lokal förankring för att besökaren ska känna identifikation med platsen. Det är även bra om växter och material varierar för att hålla besökarens intresse uppe.⁹²

⁸⁷ Berglund, 1994, sid 21-22

⁸⁸ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 215

⁸⁹ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 120

⁹⁰ Gesler, 2003, sid 9

⁹¹ Berglund, 1994, sid 28

⁹² Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 217

6. Platssökande

Jag hade vissa kriterier som jag utgick från när jag skulle välja vilka platser jag skulle arbeta med.

- Platsen skulle ligga i en urban miljö
- Det skulle vara en plats där en stor blandning av människor passerade
- Platsen fick inte vara kopplad till någon annan form av grönområde
- Det skulle finnas något att tillföra, jag ville inte arbeta med en redan "färdig" miljö
- Platsen skulle inte vara ett vitt ark utan ha vissa förutbestämda förutsättningar

Mina val av kriterier kom fram i diskussion med min handledare Anders Folkesson. I våra samtal rörde vi oss mycket kring hur man skulle kunna göra en plats för sorgebearbetning så tillgänglig för allmänheten som möjligt och för ett brett spektra av människor. På så vis kom vi fram till att platsen skulle ligga i en urban miljö. Jag ville göra ett försök att skapa en lugn och trygg plats, lämplig för sorgebearbetning, mitt i en urban miljö.

Att jag valt platser som inte är kopplade till ett annat grönområde beror på att det redan finns väl utvecklade grönområden i Malmö. I samtalen med Anders funderade vi även om det gick att utveckla platser som kändes lite glömda. Att bygga upp en plats som existerade fysiskt men hade tappat sin identitet, att ge en plats mening. Det var inte lätt att pricka in kriterierna men till sist fann jag två platser som någorlunda stämde överens med mina tankar.

7. Plats nr 1: MAS

Den här platsen fann jag då jag skulle ta mig från Södervärn ner mot Pildammsparkens södra hörn. Jag fann det naturligt att gena över MAS sjukhusområde och snubblade då över en mindre halvsluten innergård. Här fanns en del av de kriterier jag satt upp och platsen kändes passande för ändamålet.

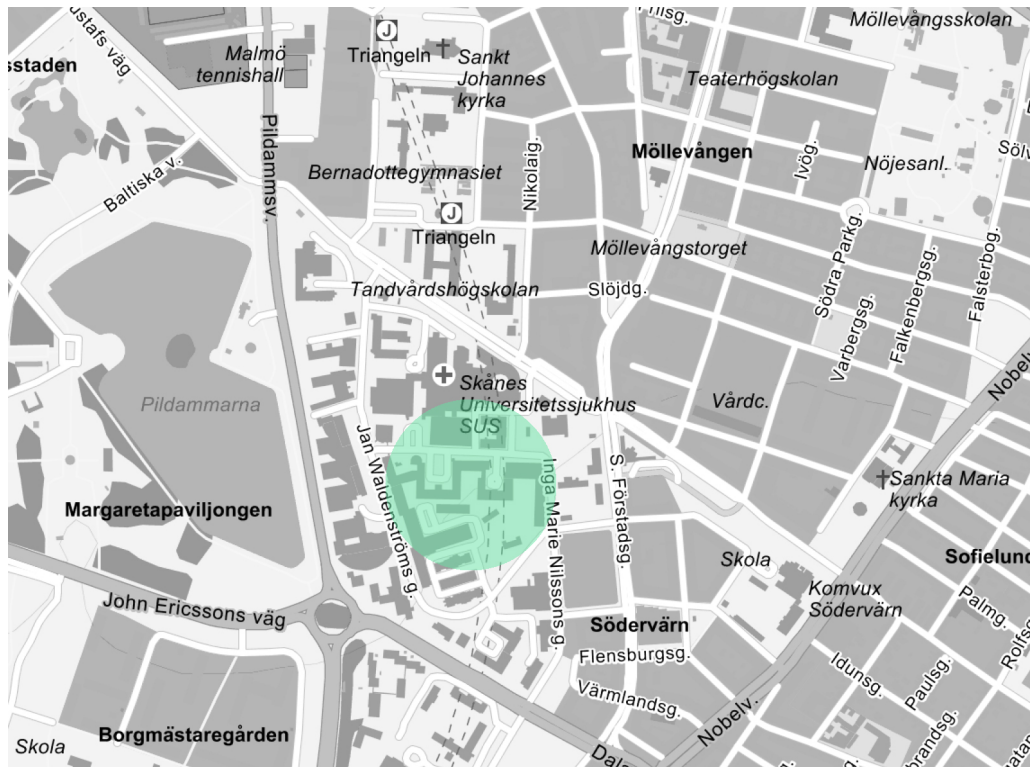
Det första kriteriet uppfyllde platsen lätt, det andra kriteriet kändes mer problematiskt. Var det här verkligen en plats man passerade? På sjukhusområdet rör sig många patienter och anställda och de är långtifrån en homogen grupp. Här finns även en del av Malmö högskola förlagd och området används för att gena över till Pildammsparken. Men låg platsen ändå inte lite för avsides? Lösningen fann jag i att det från ena hörnet av gården går en smitgång där man kan ta sig från ena delen av sjukhuset tvärs över gården och över till en annan avdelning. Platsen är omgärdad av huskroppar på tre sidor medan den fjärde sidan är öppen ut mot området. På så sätt är detta en plats man passerar. Kanske inte helt ultimat men här fanns så många kvalitéer att jag bestämde mig för att det fick duga.

För att ta sig in på gården får man på grund av ett underliggande garage antingen gå upp för en liten trapp och sen ner igen på andra sidan eller ta smitgången från ena hörnet. Här finns en redan uppbyggd struktur, två större lövträd och ett par barrträd. De mindre busk- och smårädsplanteringarna är slitna och perenniden har helt tagits över av citronmeliss. I nedre delen av gården finns en liten damm med en staty av en flicka. Statyn är fin men kommer inte till sin rätt. Längst ner på gården finns där en sittyta med bänkar, men de är i dåligt skick och markbeläggningen är fylld av mossor. Platsen känns omhuldande men bortglömd och lite tråkig. Här går det att tillföra något som lyfter platsen.

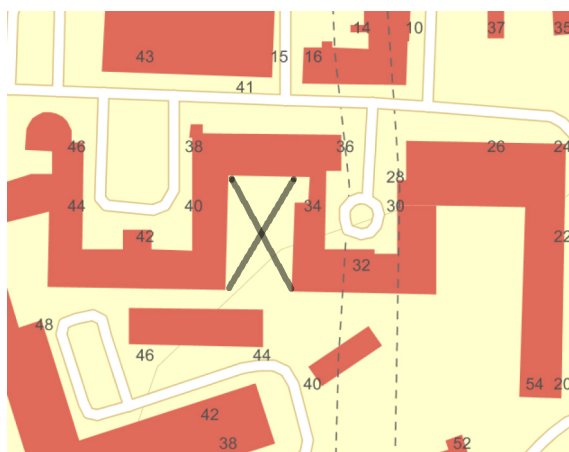
Tankar kring platsen

- De två större träden (avenbok och plommon) ska sparas för att behålla skalan
- Statyn ska ingå i den nya designen
- För att ge platsen mer liv vill jag ha in mer vatten på gården
- En tydligare form kommer ge platsen ordning och lugn
- Stora perennitor ger platsen en mer föränderlig karaktär
- Här ska finnas flera sittplatser med olika förutsättningar

7.1 Karta över området och platsens läge

Figur nr 1: Karta Malmö

Figur nr 2: Karta över området

7.2 Nulägesbilder MAS

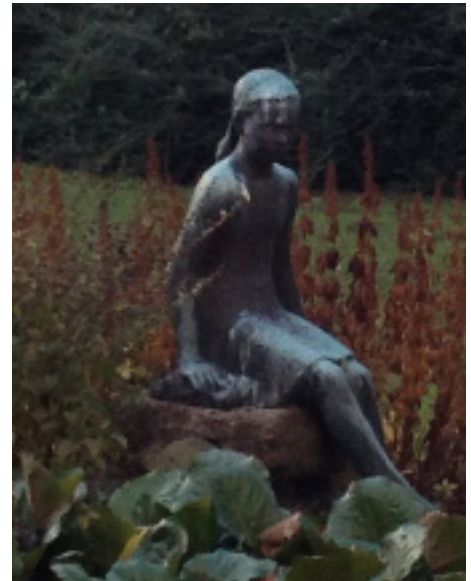
Figur nr 3: Innergården

Figur nr 5: Innergården

Figur nr 6: Innergården

Figur nr 4: statyn

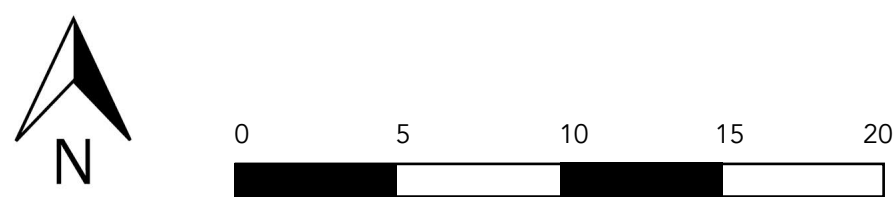

Figur nr 7: Innergården

7.3 Nulägesplan MAS

Figur nr 8: Nulägesplan Mas

Nulägesplan MAS
Malmö
Isa Hilldetun TRING
2015-01-01

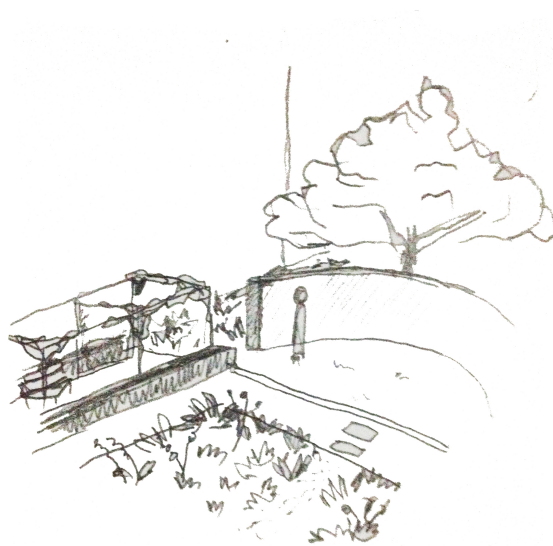
7.4 Designförslag för MAS sjukhusområde

När besökaren kommer till innergården får hen gå uppför en liten trappa upp till en mindre platå och sedan ner på själva gården, detta fungerar som en form av symbol för övergången till en annan värld.

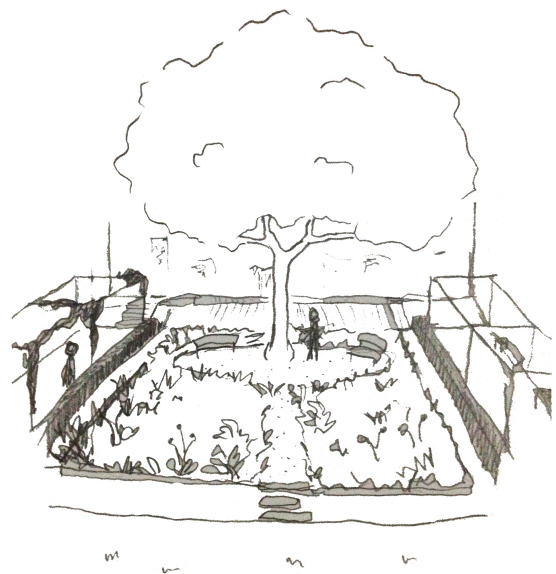
Från platån har besökaren utsikt åt båda håll och har full överblick över innergården. En del av platån domineras av en grund damm, härifrån rinner vattnet ner till ytterligare en rektangulär damm, denna djupare än den första. Ljudet av porlande vatten hjälper till att stänga ljudet från omgivningen ute och bidrar till en rofylld atmosfär.

Från platån kommer besökaren ner under en pergola täckt av blåregn. Här finns bänkar att vila på och man har en god utblick över gården. På motstående sida finns även där en pergola, längre bort från gången. Pergolan fungerar som ett gömsle samtidigt som den hjälper till att dra ner skalan.

Fortsätter man längs med gången får man två val, antingen kan man genom höga häckar ta smitgången ut eller ta stigen av trampstenar genom den frodiga planteringen. Här växer ormbunkar och primulor i en matta av hönsbär skyddade av ett stort plommonträd. Över den höga svängda häcken skymtar resten av gården.

Figur nr 9: Fri skiss MAS
Ej i skala

Figur nr 10: Fri skiss MAS
Ej i skala

Nu är man framme vid den andra pergolan. Antingen kan man sitta ner här med full sikt över vem som kommer och går eller så kan man ta sig till den soliga gräsmattan. Här är ett öppet rum till hälften slutet av den höga häcken. Gräsmattan gränsar till ytterligare en damm, på kanten sitter en flicka i brons och svalkar fötterna i vattnet. Om man tar sig över stenarna är man mitt i en plantering med marken täckt av ljuva tiarellor och låga daggekåpor. Funkian höjer sig över överblommande julrosor och stolta fingerborgsblommor sträcker sig mot himlen. Framåt sensommaren blommar höstanemonen och på vårkanten trängs löjtnantshjärtan med vårens alla lökar.

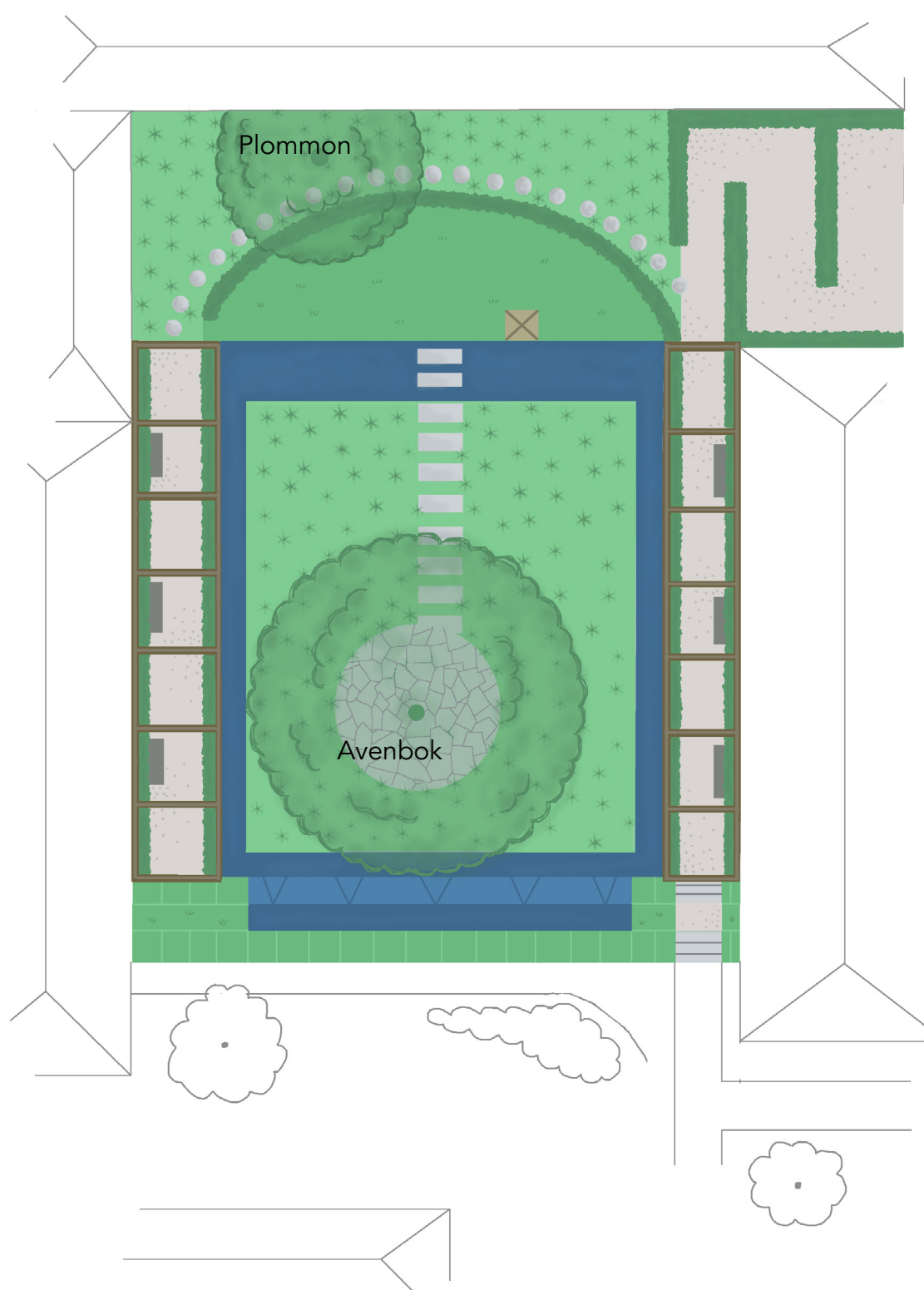
Planteringen är helt omgiven av vatten. Från platån rinner vattnet ner i den lägre dammen och fortsätter sedan ner i två grunda rännor på var sida om planteringen ut i dammen som gränsar mot gräsmattan. I mitten av planteringen under den stora avenboken finns en mindre sittplats. Här kan man sitta med grenarna som tak och solen svagt lysande genom lövverket.

Praktiska aspekter

Platsen har en yta på 846 kvm. Höjden på häckarna varierar. Den lägre häcken ligger på ca 50 cm medan den högre häcken ligger på 170 cm. Perennytorna är mixade ytor där perennerna tillåts väva in sig i varandra. Det ger ett mer naturligt och vilt intryck vilket står i kontrast till den annars strikta planen.

När det gäller handikappvänligheten så tar man sig lätt in och ut från gården via smitvägen. Dock kan det, tyvärr, vara svårt att nå alla delar av platsen.

7.5 Designförslag MAS

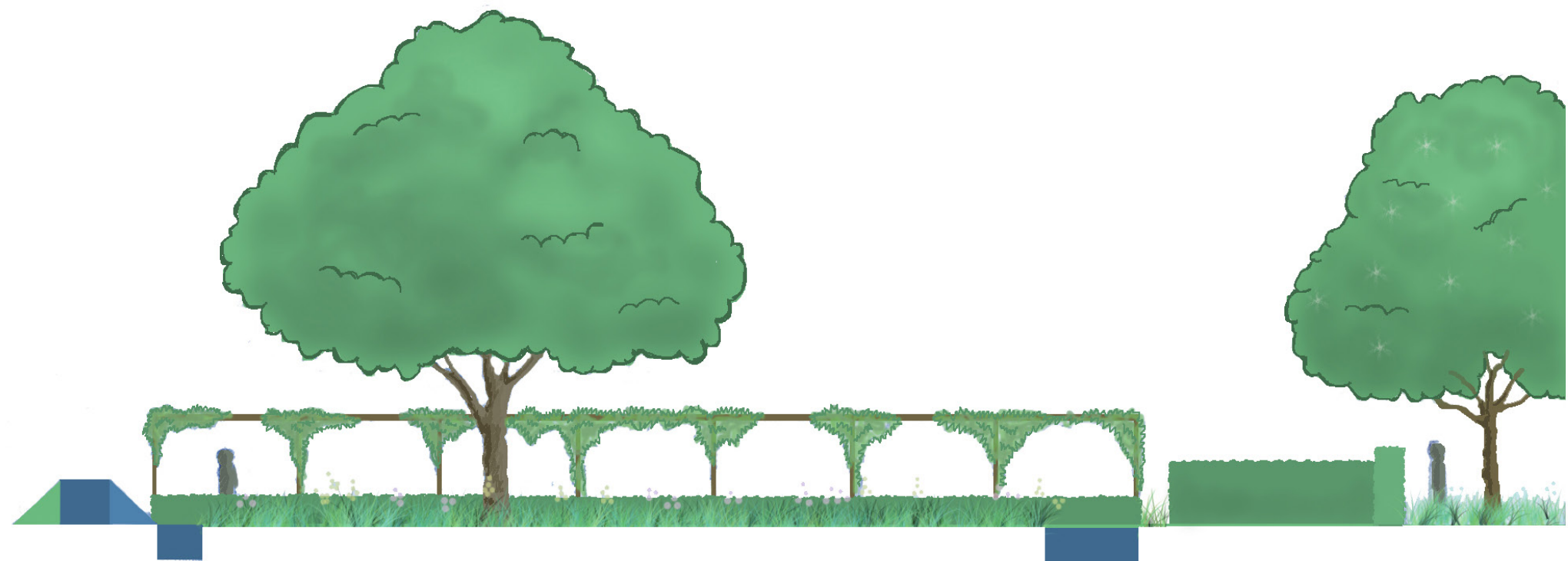
Figur nr 11: Designförslag MAS

 Gräsyta	 Plattyta/Trampstenar
 Perennyta	 Staty
 Vatten	 Bänk
 Grusyta	 Häck

Designförslag MAS
Malmö
Isa Hilledtun TRING
2015-01-01

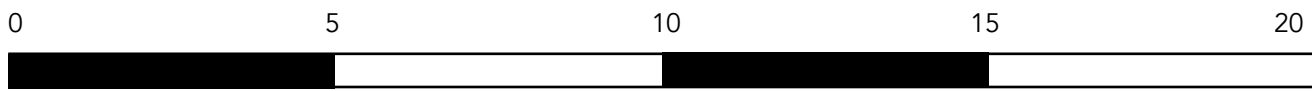
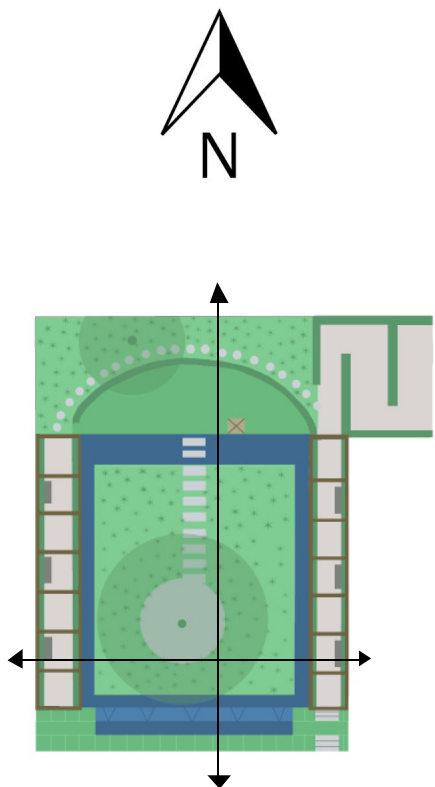
7.6 Skisser MAS

Figur nr 12: Snitt MAS

Figur nr 13: Snitt MAS

7.7 Växt- och materiallista MAS

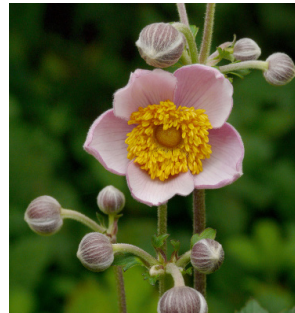
Perenner

Alchemilla epipsila
daggekåpa

Mindre sort, inte lika
aggressiv som sin släkting
jättedaggekåpan.
Blommar i juni till augusti

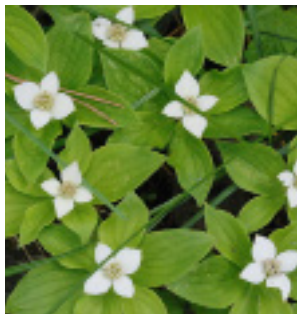
Figur nr 14

Anemone hupehensis
höstanemone

Blommar från augusti till
oktober

Figur nr 15

Cornus canadensis
amerikanskt hönsbär

Vintergrön

Blommar från maj till juni

Figur nr 16

Dicentra spectabilis
löjtnanshjärta

Blommar från maj till
juni

Figur nr 17

Digitalis purpurea
fingerborgsblomma

Blommar från juni till juli

Figur nr 18

Helleborus niger
julros

Vintergrön

Blommar från november
till april

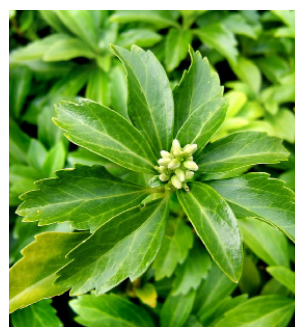
Figur nr 19

Hosta sieboldiana
daggfunkia

Blommar från juli till
augusti

Figur nr 20

Pachysandra terminalis
Skugggröna

Vintergrön

Blommar i april

Figur nr 21

Phyllitis scolopendrium
hjorttunga

Vintergrön

Figur nr 22

Primula florindae
sommarmäva

Blommar från juni till
augusti

Figur nr 23

Thalictrum delvayi
Violruta

Blommar från juli till
augusti

Figur nr 24

Tiarella cordifolia
spetsmossa

Blommar från maj till juni

Figur nr 25

Träd, buskar och klättrare

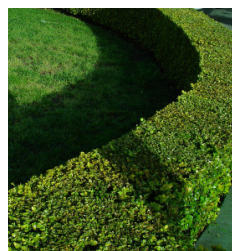
Carpinus betulus
avenbok

Figur nr 26

Prunus domestica
Plommon

Figur nr 27

Ligustrum vulgare
liguster

Vintergrön

Figur nr 28

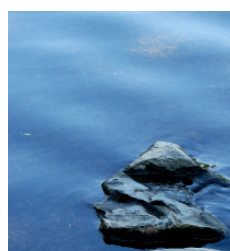
Wisteria sinensis
blåregn

Figur nr 29

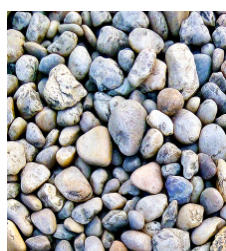
Material

Figur nr 30

Figur nr 31

Figur nr 32

7.8 Förslaget som helande miljö

Markmaterial

I förslaget ingår olika former av markmaterial, detta för att erbjuda en variation i känslan av att gå. Stenens hårda yta, grusets knastrande och det mjuka gräset. De olika materialen ger även ifrån sig olika ljud, kommer någon gående på smitgångens grusyta hör man att någon är på väg. Variationen i markmaterial håller besökarens intresse uppe och bidrar till den taktila upplevelsen som Pallasmaa skriver om i sin bok "Eyes of the skin".⁹³

Sittplatser

I boken "Healing gardens" poängteras vikten av olika former av sittytor.⁹⁴ Här är de i form av bänkar under semiskuggande pergolor, på den soliga gräsmattan eller i den djupare skuggan under avenboken. På gräset får man gärna sträcka ut sig medan det på de två andra ytorna finns mer ordnade sittmöbler. På alla sittplatser erbjuds någon form av skydd samtidigt som man har en god utblick mot resten av gården. Att besökaren kan välja var de ska placera sig bidrar till känslan av att ha kontroll över omgivningen.⁹⁵

Fokuspunkter

Berglund skriver om betydelsen av fokuspunkter och hur de kan hjälpa besökarna att gå utanför sig själva. Avenboken fungerar här som ett naturligt fokus för besökarna.⁹⁶ Det är ett äldre träd och symboliserar på det viset platsens permanenta natur.⁹⁷ Här finns även en liten staty sparad från den ursprungliga gården. Statyn föreställer en flicka som sitter i gräset med benen dinglande i vattnet. Även statyn fungerar som en fokuspunkt, ett blickfång för ögat.

⁹³ Pallasmaa, 1996, sid 46

⁹⁴ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 41

⁹⁵ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 41

⁹⁶ Berglund, 1994, sid 28

⁹⁷ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 215

Prospect and refuge

Om man följer teorin om prospect and refuge som presenteras i kapitlet "Var är människan trygg" så erbjuder platsen flera möjligheter. I sig själv är platsen omsluten men här finns även mindre platser att vara på. Pergolan erbjuder en form av gömsle, här är man skyddad åt alla håll samtidigt som man har en god sikt. Pergolan hjälper också till med att dra ner skalan och minskar känslan av att vara uttittad uppifrån fönstren.⁹⁸

Även i gräsmattans halvcirkel utgår designen från Appletons teori om prospect and refuge.⁹⁹ De höga häckarna erbjuder ett halvslutet rum samtidigt som man har god sikt ut över resten av gården.

Vatten

Vatten är en stark symbol för läkande. I boken "Symboler – en uppslagsbok" står även att läsa att vatten står för rening, återuppståndelse och livets möjligheter.¹⁰⁰ Här kan vattnet vara både en hörselupplevelse, en visuell och en taktill upplevelse.¹⁰¹ Ljudet från vattnet som strömmar ner från den högre dammen till den lägre hjälper även till med att stänga ljuden från den yttre världen ute.¹⁰²

Växtmaterial och form

Formen på platsen är strikt och kontrasterar mot den vilda perennytan. En av de saker som poängteras i boken "Kyrkogårdens meditativa rum" är just kontrasten mellan det som uppfattas som naturligt och det som uppfattas som skapat.¹⁰³

Växtmaterialet är varierat men erbjuder en lugn grön bas. Här blommar det under hela säsongen men det är inte överbelamrat med intryck.

⁹⁸ Berglund, 1994, sid 32

⁹⁹ Appleton, 1975, sid 70

¹⁰⁰ Cooper, J.C (1978) *Symboler – en uppslagsbok*. Helsingborg: Forum, sid 220

¹⁰¹ Pallasmaa, 1996, sid 46

¹⁰² Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 226

¹⁰³ Berglund, 1994, sid 21-22

8. Plats nr 2: Triangeln

Tanken kring plats nr två föddes när jag var hos min handledare och visade upp lite tidiga skisser. De var alla omslutna på ett eller annat sätt och min handledare undrade då om jag inte hade tänkt på en mer öppen plats. Jag fann tanken intressant och började cirkla runt i Malmö för att finna en öppen plats som ändå fyllde mina kriterier. Det var mycket svårt, de flesta öppna platser i en stad är antingen vigda åt parker, torg eller parkeringsplatser.

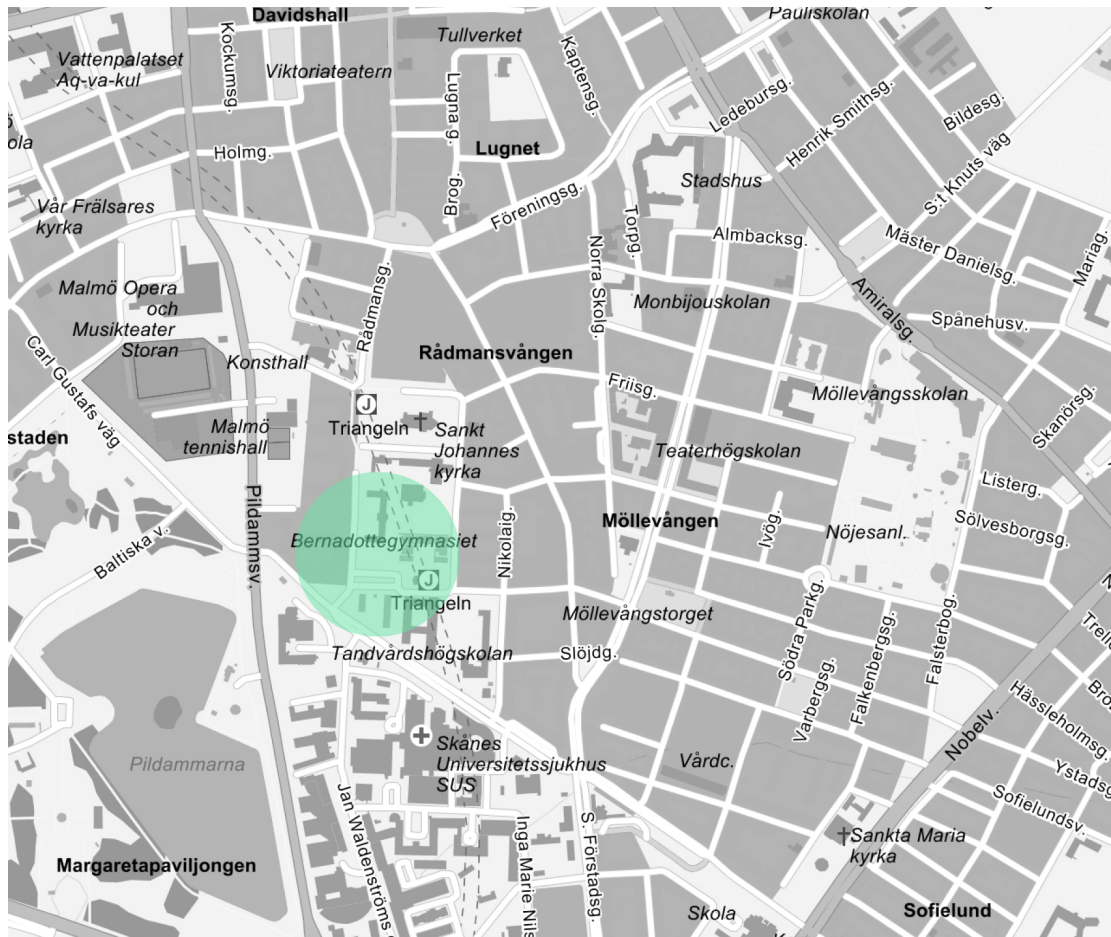
Till sist var det ändå en plats som fångade mitt intresse, en mindre tillfällig parkeringsplats bredvid den nybyggda Triangelns södra station. Lite sliten asfalt och en äldre plantering som nu tappat sin funktion.

Platsen är på två sidor omgiven av stora lindar i dåligt skick, ena kortsidan gränsar mot en cykelparkering och långsidan mot en cykelväg och taxistationen. Den andra kortsidan gränsar mot en bussfil och långsidan mot en skolbyggnad. Vid stationen passerar mycket folk och det är en aktiv yta, ändå upplever man att den här platsen ligger lite vid sidan av, liksom bortglömd. Här vore det intressant att se om det gick att skapa en plats för lugn och tröst.

Tankar kring platsen

- Platsen ska ge en möjlighet till utblick över den stimmiga omgivningen
- Här ska finnas flera sittplatser med olika förutsättningar. Möjlighet att dra sig undan.
- De gamla lindarna ska tas bort och ersättas med något luftigare
- För att ge platsen mer liv vill jag ha in vatten i designen
- Den rektangulära formen ska stärkas för att markera platsen som en enhet
- Stora perennnytor ger platsen en mer föränderlig karaktär

8.1 Karta över området och platsens läge

Figur nr 33: Karta Malmö

Figur nr 34: Karta över området

8.2 Nulägesbilder Triangeln

Figur nr 35: Nulägesbild
Triangeln

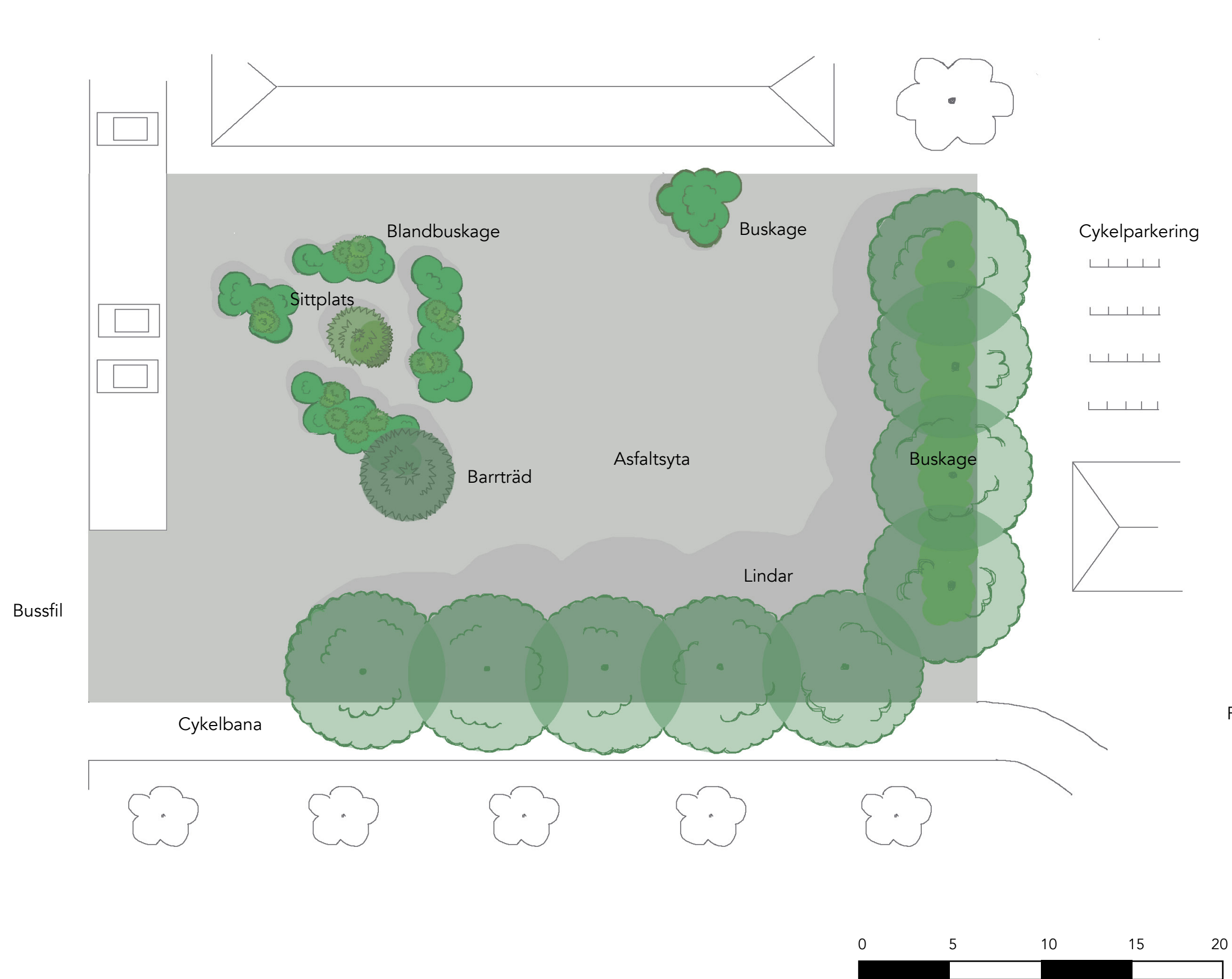

Figur nr 36: Nulägesbild
Triangeln

Figur nr 37: Nulägesbild
Triangeln

8.3 Nulägesplan Triangeln

Figur nr 38: Nulägesplan Triangeln

8.4 Designförslag för Triangelns station

Den här platsen höjer sig över sin omgivning, inte alltför mycket, men den vilar ändå tryggt någon meter upp från marknivån. Upphöjningen är i form av svart grovt skiffer och lutar svagt in mot en grusyta.

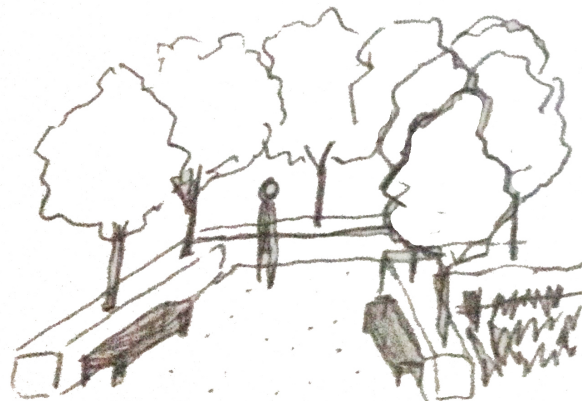
Om man tar sig uppför trappen kommer man in i den mjuka skuggan från tätt stående himalayabjörkar i två rader. De vita stammarna höjer sig upp ur täta breda ligusterhäckar. Längs med häckarna står bänkar utplacerade, här kan man sitta och se ut över omgivningen. Träden fungerar som ett tak och häcken en form av lägre skydd samtidigt som man har full sikt ut mot Triangelns stationsområde. De ljusa björkarna ramar in platsen och fungerar som ett bryn innan de större öppna ytorna tar vid.

Steket ut från björkarnas skugga in på den öppna gräsytan får både en symbolisk och en psykologisk effekt, man tar ett kliv från det omhuldande ut i det fria. De öppna, enkla gräsytorna ger ett lugn till platsen och ger besökaren fria val att själv välja sig en plats för vila.

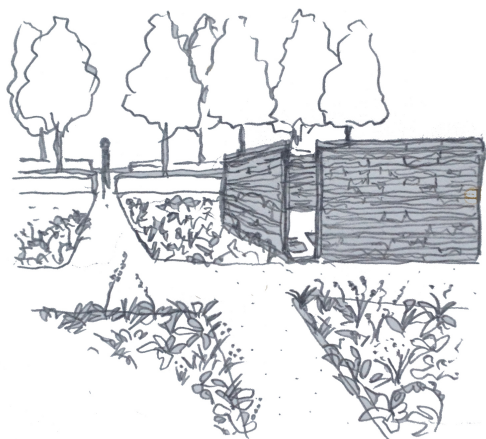
Mitt i gräsytan välver sig en perennyta i en mjuk ellips. Här växer blyga humleblomster och gräddgula smörbollar tillsammans med frodiga ormbunkar och tuvor med vintergrön storfryle. Färgskalan är grön i olika nyanser med inslag av vitt och gräddgult. Om vår och försommaren blommar skira lökar tillsammans med ljust rosa akleja.

Figur nr 39: Fri skiss Triangeln
Ej i skala

Figur nr 40: Fri skiss Triangeln
Ej i skala

Figur nr 41: Fri skiss triangeln
Ej i skala

Mitt ur havet med perenner stiger vad jag valt att kalla himmelsrummet upp. Ur planteringen höjer sig höga väggar i svart skiffer som omger en mörk damm. Från väggarna strilar vatten ner i dammen. En slät betongyta tjänar som sittplats med utsikt över vattenytan. Här stängs alla visuella intryck ute, allt som finns är vatten och sten. Mellan väggarna skymtar planteringen fram. Ljuden utifrån överröstas av det strilande vattnet. Uppåt finns bara himmel.

Det går att ana en del andliga aspekter i det här förslaget. Det finns, som på många andliga platser, en central punkt som man närmar sig genom att ta sig från den ena omgivningen till en annan, det sker en förflyttning. Från den omhuldande björkallén till det öppna, ljusa gräset, in i den vilda planteringen och till sist himmelsrummet. I sin enkelhet närmar sig rummet det sakrala. Som i en kyrksal finns här en stämning av meditativt lugn.

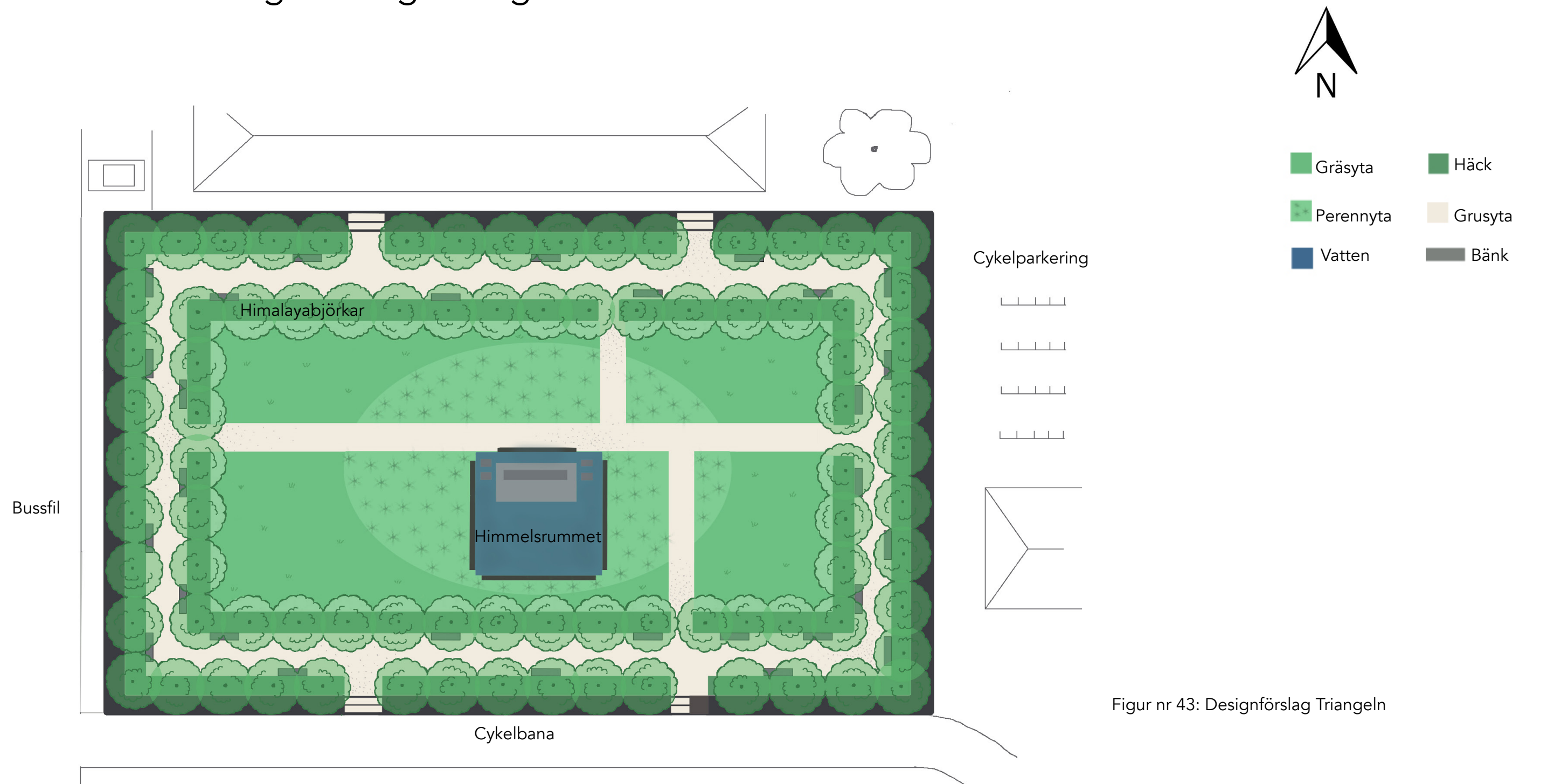
Figur nr 42: Fri skiss Triangeln
Ej i skala

Praktiska aspekter

Platsen har en yta på 1500 kvm. Höjden på den omgivande häcken är på 70 cm och den är nästan en meter bred. Perennytorna är helt mixade och ger på så sätt ett vildare intryck.

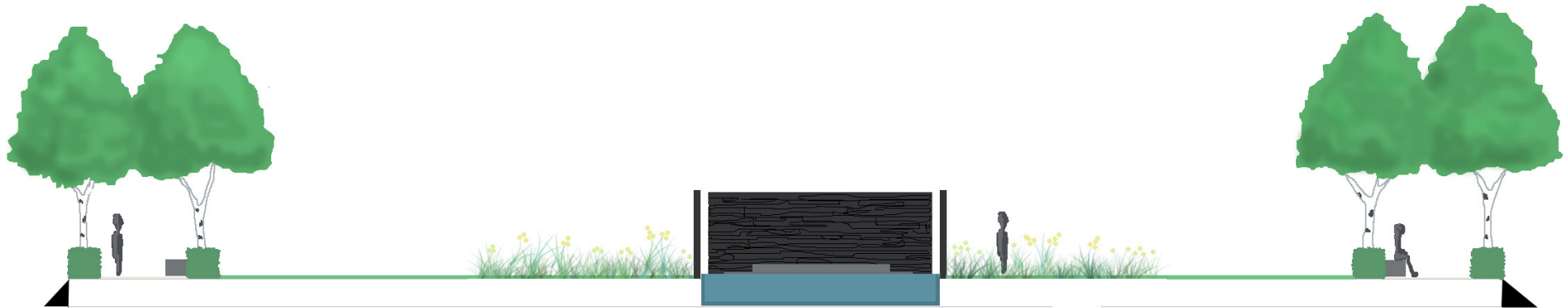
När det gäller handikappaspekten så går det lätt att ta sig upp på platån via en ramp vid en av trapporna, dock kan det finnas svårigheter att ta sig in i himmelsrummet.

8.5 Designförslag Triangeln

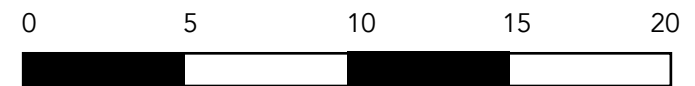
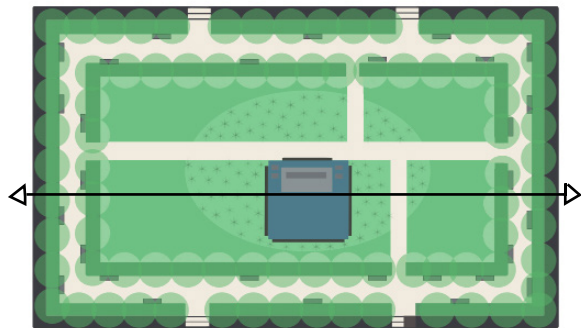

Figur nr 43: Designförslag Triangeln

8.6 Skiss Triangeln

Figur nr 44: Snitt Triangeln

8.7 Växt- och materiallista Triangeln

Perenner

Alchemilla epipsila
daggekåpa

Mindre sort, inte lika
aggressiv som sin släkting jättekåpan.
Blommar i juni till augusti

Figur nr 45

Anemone multifida
flikanemon

Blommar från maj till
juli

Figur nr 46

Aquilegia vulgaris
akleja

Blommar från maj till
juni

Figur nr 47

Digitalis grandiflora
'Carillon'
gul fingerborgsblomma

Blommar från juli till
augusti

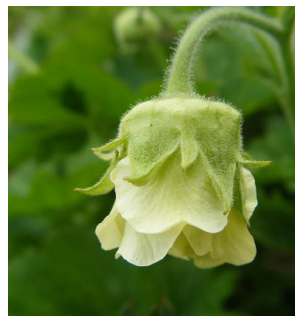
Figur nr 48

Dryopteris wallichiana
svansbräken

Vintergrön

Figur nr 49

Geum rivale
humleblomster

Blommar från juni till
juli

Figur nr 50

Hakonechloa macra
hakonegräs

Figur nr 51

Luzula sylvatica
storfryle

Vintergrön

Blommar i juni

Figur nr 52

Primula alpicola
månviva

Blommar från maj till
juni

Figur nr 53

Tellima grandiflora
anagrambräcka

Blommar från maj till
juni

Figur nr 54

Trollius x cultorum
trädgårdsmörboll

Blommar från maj till
juli

Figur nr 55

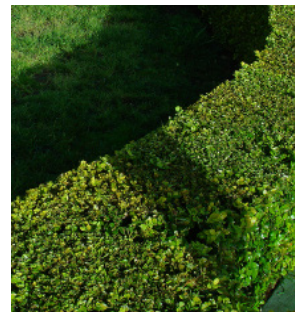
Träd och buskar

Betula utilis var.
jacquemontii
himalayabjörk

En björk som är känd
för sina vita stammar

Figur nr 56

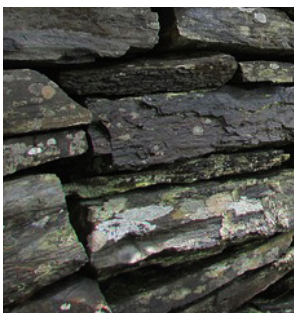

Ligustrum vulgare
liguster

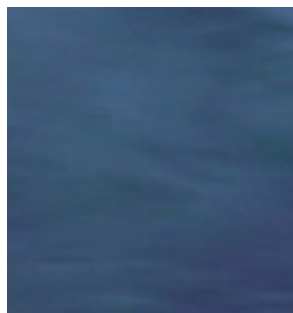
Vintergrön

Figur nr 57

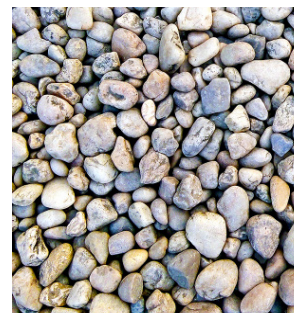
Material

Skiffer Figur nr 58

Figur nr 59

Figur nr 60

8.8 Förslaget som helande miljö

Upphöjningen

Att platsen är upphöjd fyller flera funktioner. För det första fungerar det som en markering, besökaren tar sig från markplan och upp på en platå, en symbolisk förflyttning.¹⁰⁴

För det andra så hjälper upphöjningen till med känslan av skydd och ger en bättre utblick över omgivningarna, vilket stämmer väl överens med Appletons teori om prospect and refuge.¹⁰⁵ Mellan de nedhängande björkgrenarna och den breda häcken har besökaren god sikt mot stationen.

Den tredje fördelen presenteras i Berglunds bok "Kyrkogårdens meditativa rum. Där står att en utsikt över omgivningen kan hjälpa den sörjande i känslan av att livet trots allt går vidare.¹⁰⁶

Vatten

Vatten är en stark symbol för läkande. I boken "Symboler – en uppslagsbok" står även att läsa att vatten står för rening, återuppståndelse och livets möjligheter.¹⁰⁷

Här kan vattnet vara både en visuell och taktill upplevelse liksom en hörselupplevelse.¹⁰⁸ Ljudet från vattnet som strömmar ner från de höga skifferväggarna ner i dammen hjälper även till med att stänga ljuden från den yttre världen ute.¹⁰⁹

Himmelsrummet

Den plats som jag valt att kalla himmelsrummet är en relativt karg plats. Men när människan är i sorg kan det vara en fördel om de visuella intrycken begränsas.¹¹⁰

De tjocka väggarna ger ett beständigt intryck och vattnet som strilar ner hjälper till att stänga andra ljud ute.¹¹¹ Det viktigaste med himmelsrummet är att här

¹⁰⁴ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 88

¹⁰⁵ Appleton, 1975, sid 70

¹⁰⁶ Berglund, 1994, sid 20

¹⁰⁷ Cooper, J.C, 1978, sid 220

¹⁰⁸ Pallasmaa, 1996, sid 46

¹⁰⁹ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 226

¹¹⁰ Pallasmaa, 1996, sid 46

¹¹¹ Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 226

finns få material, det visuella är begränsat. Här finns ett lugn och en stillhet som är svår att finna i en urban miljö.

Sittplatser

Bland björkarna finns bänkar utplacerade, om man vill kan man sitta med utsikt mot den omgivande Triangelstationen eller så kan man vända den ryggen och istället se ut över den inre öppnare ytan.

I boken "Healing gardens" tas vikten av att besökaren ges frihet till att själv välja var hen ska slå sig ner, det ökar känslan av att ha kontroll och på så sätt stärker valet känslan av trygghet.¹¹² På den öppna gräsytan får besökaren själv göra sitt val, här finns inga bestämda sittplatser utan det är fritt att slå sig ner var som helst.

Prospect and refuge

Den yttre formen med en allé av Himalayabjörkar har fått sin form genom Appletons teori kring prospect and refuge.¹¹³ Uppe under björkarnas kronor med den omgivande häcken som ett lägre skydd är man helt skyddad och kan tryggt blicka ut över omgivningarna. Enligt Hjort har människan sin miljöpreferens mellan det öppna och slutna rummet, allén presenterar en form av skogsbyn där människan kan känna trygghet.¹¹⁴

Växtmaterial och form

Formen på platsen är strikt och kontrasterar mot den vilda perennytan. En av de saker som poängteras i boken "Kyrkogårdens meditativa rum" är just kontrasten mellan det som uppfattas som naturligt och det som uppfattas som skapat.¹¹⁵

Växtmaterialet är varierat men erbjuder en lugn grön bas. Här blommar det under hela säsongen men det är inte överbelamrat med intryck.

Andliga aspekter

Enligt Berglund får en helande plats gärna ha andliga kvalitéer.¹¹⁶ Detta uppfylls genom Himmelsrummet som med sin centrala placering och enkelhet i material bidrar till en känsla av det sakrala. Här finns genom bristen på visuella intryck möjlighet för besökaren gå in i ett meditativt tillstånd.

¹¹² Barnes, Cooper Marcus, 1999, sid 41

¹¹³ Appleton, 1975, sid 70

¹¹⁴ Hjort, 1983, sid 63

¹¹⁵ Berglund, 1994, sid 21-22

¹¹⁶ Berglund, 1994, sid 23-24

9. Diskussion kring designförslagen

I mina designförslag till två olika platser i Malmö har jag försökt utgå från den litteratur jag läst. Jag började i känslan av sorg och fann att det finns vissa gemensamma drag i hur vi människor tar oss igenom en sorgprocess. Grunden för att vi överhuvudtaget vågar sörja fullt ut verkar finnas i känslan av trygghet. Om omgivningen är tillräckligt trygg kan människan släppa på sina spärrar och våga känna efter.

För att finna svaret på vad som avgör om en plats upplevs som trygg eller ej har jag tittat närmare på hur vi människor förhåller oss till rumslighet, varför vi föredrar vissa miljöer framför andra och hur vi känner av ett rum.

Här framgår tydligt hur viktigt det är att använda sig av alla sinnen när man bygger upp en miljö.

Men om vi nu som människor har vissa gemensamma drag i hur vi upplever rummet och hur vi hanterar sorg borde det då inte gå att skapa en miljö som förmedlar en känsla av trygghet och tröst till besökaren?

Det har jag försökt i mina två designförslag.

I början av min designprocess arbetade jag löst utan att binda mig till någon plats men med tiden syntes det mig meningslöst. En plats som existerar fritt från sin omgivning fungerar inte. Därför började jag fundera över vilka platser som skulle kunna vara lämpliga för ändamålet och fann precis som de flesta att det jag såg framför mig var gröna skogar med ljusa gläntor.

Men jag ville ju skapa en plats för människor, som skulle vara tillgänglig för alla, då kan inte platsen vara belägen där inga människor finns. Här togs beslutet att arbeta utifrån en urban miljö och, för att begränsa mig ytterligare, en miljö utan koppling till redan existerande grönytor.

I mitt val av plats utgick jag från den litteratur jag läst kring sorgbearbetning men även från de diskussioner jag haft med min handledare Anders Folkesson. Det som poängterades i litteraturen kring sorgbearbetning var vikten av trygghet, om en människa inte känner sig trygg kan hon inte bearbeta sin sorg. Därför var känslan av trygghet avgörande både i mitt val av plats och i mina gestaltningar. I diskussionerna med Anders talade vi mycket om tillgängligheten, vikten av att skapa platser där ett stort spektra av människor kan känna sig välkomna med sin sorg. Alla människor genomgår någon gång i sitt liv ett sorgearbete, därför var det viktigt för mig att platserna jag valde skulle kännas tillgängliga för alla.

En annan faktor som kan tyckas ovetenskaplig men trots allt spelade in var mina egna upplevelser av ett sorgearbete. Under tiden som jag påbörjade mitt arbete så gick en god vän bort, det gjorde att mitt arbete plötsligt blev högst aktuellt för mig. I sökandet efter platser och i skapandet av platserna var min egen sorg högst närvarande.

När jag besökte MAS första gången upplevde jag att där fanns de förutsättningar för en trygg plats som litteraturen talade om samtidigt som jag själv upplevde att platsen gav mig ett lugn. Här var jag omsluten med utsikt mot omgivningen, stora träd gav platsen tyngd och stabilitet.

Platsen vid Triangelstationen fungerade precis tvärtom, här fanns inga av de parametrar som litteraturen talade om. Här var öppet och mycket folk, ingen plats att dra sig undan på och miljön kändes rörig. Tanken kring hur jag skulle förhålla mig till min sorg på den här platsen slog mig. Skulle det gå att förändra förutsättningarna på ett sådant sätt och platsen kändes trygg?

Under min designprocess kring de två platserna har jag stått inför ett flertal val och jag har verkligen kastats mellan vad som fungerar och inte. Det som har varit svårast är att få rätt balans mellan det öppna och det slutna. De två platserna har väldigt olika förutsättningar, platsen vid Triangeln tycktes mig passa bättre för en öppnare lösning och platsen vid MAS för en mer slutna. Hur sen formen skulle se ut på vardera plats var länge en gåta för mig.

När jag formger så kommer ofta materialen och växterna till mig först. Vilka färger ska dominera, vilka uttryck? Det som jag vanligtvis fastnar på är platsens form och det har varit det problem som dominerat min process.

Jag tvekade länge kring hur den inre delen av triangelförslaget skulle utformas. Björkallén och himmelsrummet syntes mig självklara men resterande var ett blankt papper. Jag ville behålla den öppna atmosfären men samtidigt var jag rädd att platsen skulle uppfattas som otrygg. Till sist bestämde jag mig ändå för en öppnare lösning.

I förslaget för MAS gällde det att arbeta runt de större träden jag valt att behålla, särskilt avenboken är dominerande på platsen. Det är både lättare och svårare att arbeta efter mer bestämda förutsättningar, i det här fallet hjälpte träden mig att komma fram till den form som blev slutresultatet. Det kändes naturligt att rama in avenboken och låta plommonträdet ha en egen mer gömd plats.

Att jag använde mig av en litteraturstudie för att komma fram till hur mina gestaltningar skulle byggas upp har haft en stark prägel på mitt arbete. Skissandet har hela tiden löpt parallellt med mitt inhämtande och sammansättande av information.

Om jag hade haft mer tid på mig så hade jag gärna utfört intervjuer för att komplettera mitt arbete. Det hade varit intressant att intervjua människor i sorg,

psykologer och landskapsarkitekter kring temat trygga platser. Men när jag valde metod så valde jag ändå att göra en litteraturstudie, detta för att få en större helhetsbild.

Att utgå från litteratur i sin skissningsprocess är intressant eftersom gestaltningen förändras med varje ny idé som presenteras. Ser jag på mina tidigare skisser så är de fyllda av idéer men saknar en helhetsbild. Jag tror att inhämtandet av tankar genom litteraturen har gett mina gestaltningar en stadigare grund att stå på.

Dock ställer jag mig fortfarande tveksam till att jag verkligen funnit de rätta miljöerna. Innergården på MAS synes mig fortfarande alltför avlägsen och platsen vid Triangelns station är, trots mina ansträngningar, alltför öppen och stimmig.

Men när jag ser på de två förslagen tycker jag mig ändå ha lyckats i min föresats. Jag ville skapa platser som förmedlade tröst och hopp till besökarna och kanske är det inte möjligt, men det jag försökt med är att få fram är platser där en människa kan finna ro och trygghet.

En designer kan aldrig veta hur en plats kommer att brukas men i mina två förslag hoppas jag att jag skapat förutsättningarna för att människor ska uppleva den trygga omgivning som krävs för att ta sig igenom en sorgprocess.

10. Avslutande diskussion

Jag ville måla en träsked så, att människan anade gud¹¹⁷

Jag har alltid varit nyfiken på hur man kan förmedla tankar, stämningar och känslor till andra människor. Om det så har varit via litteraturen, musiken eller konsten. När jag började studera formgivning av trädgårdar så började jag fundera på om det gick att förmedla känslor även här. Skulle trädgården kunna fungera som en metafor för ett budskap till de som besöker den? Först kändes det mycket hoppfullt. Jag läste om landskapsarkitekten Peter Walker och om hans tankar kring att designa platser med mening. Jag blev förtjust över idéer om narrativa och intellektuellt stimulerande miljöer. Allt går att uttrycka, förmedla och översätta. Möjligheterna syntes oändliga.

Men när man väl bestämt sig för vad man vill säga, hur ska man då säga det? Efter att ha läst mig igenom bok efter bok på ämnet trädgårds- och landskapsarkitektur började jag ställa mig tveksam till om det i praktiken verkligen fungerar. För hur kan man egentligen förmedla något genom ett sådant föränderligt medium och hur kan budskapet göras tydligt för den som upplever miljön?

Fanns där inte en risk att man som designer försöker pådyvla besökarna en sanning som de inte känner igen? Hur kan man egentligen någonsin veta vilka känslor och tankar som frammanas hos var människa.

Kanske finns svaret i att vi alla i grund och botten är människor och är begåvade med förmågan till inlevelse. Sådär skriver Hjort om hur en arkitekt kan spegla människors känslor och upplevelser i arkitekturen.

Eftersom han inte kan uppleva dem i verkligheten ligger hans möjlighet i att genomleva dem inom sig, med hjälp av inlevelse och inbillning. Han kan alltså erhålla en personlig relation till situationerna och dess bilder.....ge dem betydelser genom att med utgångspunkt från tidigare erfarenheter leva med i de förutsättningar han ställer upp. I den upplevda appropriationen uppfattar han betydelser i omvärlden, fäster dem inom sig....och fäster dem på tänkta situationer. Han skapar meningsfullhet.¹¹⁸

¹¹⁷ Boye, Karin (1922) *Moln*. Stockholm: Albert Bonniers förlag, sid 21

¹¹⁸ Hjort, 1983, sid 198

Men jag kände mig fortfarande kritisk till min tidigare inställning om meningsfullhet i landskapet. Antologin "Meaning in landscape, architecture and gardens" slog helt omkull mina tidigare tankar om landskap som förmedlare av budskap och att förmedla något med det gröna rummet som medium tycktes mig plötsligt främmande. Räcker det inte att skapa skönhet, vackra miljöer där människor trivs? Varför är jag så besatt av att skapa mening? Och vems känslor och tankar är det egentligen jag refererar till? Kanske är skapandet av trädgårdar i själva verket ett sätt för mig att uttrycka mitt eget inre. Enligt arkitekten Pallasmaa är designern starkt sammanbunden med det objekt hen arbetar med.

While working on a building or an object, the architect is simultaneously engaged in a reverse perspective, His or hers self-image, or more precisely, existential experience. In creative work, a powerful identification and projection takes place; the entire body and mental constitution of the maker becomes the site of the work.¹¹⁹

På det viset kan designen handla lika mycket om platsen som om designern själv. Tillsammans skapas något nytt och alldeles speciellt.

Men det här känns ju så självcentrerat, visst måste det gå att skapa kvalitéer som når bortom form och material? Något som kan ha betydelse för andra människor mer än mig själv.

Jag är trots alla överväganden övertygad om att miljöer kan tala till människor, handla om något djupare än visuell njutning.

För visst borde det gå att skapa en miljö som ger besökaren en chans att släppa fram sina egna känslor och tankar samtidigt som det finns en dominerande stämning på platsen. Någonstans i mötet mellan människa och miljö måste svaret på hur vi skapar meningsfulla landskap finnas.

Idag lever vi i ett sekulariserat samhälle. Längre var kyrkan, moskén eller synagogan den självklara platsen att söka sig till vid sorg men idag är det inte lika självklart. Litteraturen visar att människan gärna söker sig till en grön miljö för att söka tröst, bor man i en stad är det inte lika lätt. Visst kan man gå till en park, men parkerna är fyllda av joggare, dagisgrupper och picknickande människor. Hur finner vi där den ro som krävs? Jag tror att det idag finns ett behov av lugna gröna miljöer i staden. Ser man mitt arbete i ett större perspektiv så tror jag att mina platser kan tjäna som just sådana lugna oaser.

¹¹⁹ Pallasmaa, 1996, sid 2

Huruvida jag fått svar på mina frågeställningar så är svaret båda ja och nej. Jag vet mer om ämnet nu än när jag startade mitt arbete men jag är inte närmre ett egentligt svar.

En av mina frågeställningar var om det går att genom ett grönt rum förmedla en känsla av hopp och tröst till människor i sorg. Här vill jag svara att ja det kan gå. Om man i sin gestaltning kan skapa den trygghet som människor i sorg behöver så kan man på så sätt förmedla en känsla av tröst.

Min frågeställning kring huruvida en trädgårdsdesigner kan arbeta med att låta det gröna rummet fungera som metafor för känslor känns dock fortfarande i viss mån obesvarad. I mitt arbete presenteras visserligen metoder och människor som har försökt förmedla något mer än visuell skönhet men frågan är om det verkligen fungerar? En metod som jag tar upp i mitt arbete är en form av symbolisering, hur vi kan använda våra gemensamma liksom individuella upplevelser och preferenser för att förmedla ett budskap. Den här metoden tror jag kan vara avgörande i att förmedla budskap till besökaren.

Mitt arbete är inte ett traditionellt arbete på det sättet att en frågeställning presenteras och sedan får ett färdigt svar. Jag hoppas snarare att de frågeställningar jag presenterat ska ligga till grund för fortsatta diskussioner. I min text och mina gestaltningar presenteras tankar och idéer kring hur ett svar skulle kunna se ut men här finns ingen slutgiltig lösning.

Det jag dock kommit fram till är, att om man ska skapa miljöer med en djupare mening måste man känna människan. Förstå vår komplexa relation till vår miljö och hur vi förhåller oss till vår omgivning. Likaväl måste man förstå naturen, platsen och de förutsättningar som man arbetar med.

För naturen finns i människan och människan finns i naturen.

11. Referenser

- Appleton, Jay (1975) *The experience of landscape*. London: John Wiley and sons
- Barnes, Marni. Cooper Marcus, Clare (1999) *Healing gardens – therapeutic benefits and design recommendations*. Hoboken: Wiley
- Berglund, Inger (1994) *Kyrkogårdens meditativa rum: besöket, upplevelsen, gestaltningen*. Stockholm: Verbum förlag
- Boye, Karin (1922) *Moln*. Stockholm: Albert Bonniers förlag
- Cooper, J.C (1978) *Symboler – en uppslagsbok*. Helsingborg: Forum
- Cullberg, Johan (1980) *Kris och utveckling*. Stockholm: Natur och kultur
- Dee, Catherine (2001) *Form and fabric in landscape architecture*. Oxon: Spoon press
- Fyhr, Gurli (1996) *Hur man möter människor i sorg*. Stockholm: Natur och kultur
- Gesler, Wilbert M (2003) *Healing places*. Lanham: Rowman & Littlefield
- Hjort, Bobo (1983) *Var hör människan hemma?* Stockholm: Tekniska högskolan
- Jellicoe, Geoffrey Alan (1983) *The Guelph lectures on landscape design*. Minnesota: University of Guelph
- Nilsson, Gunilla (2009) *Trädgårdsterapi*. Lund: Studentlitteratur AB

- Norberg Shultz, Christian (1999) Fenomentet plats, I skriftserien Kairos, nr 5. Arkitekturteorier. Stockholm; Raster förlag.
- Pallasmaa, Jauhani (1996) *The eyes of the skin: Architecture and the Senses*. Hoboken: Wiley
- Richardson, Tim (2008) *Avant gardeners*. London: Thames and hudson
- Trieb, Marc (2011) *Meaning in landscape, arcitecture and gardens*. Oxon: Routledge
- Walker, Peter (1989) *Peter Walker: Landscape as art*. Tokyo: Process architecture publishing

12. Bildförteckning

- Figur nr 1. Kartor.eniro.se/?q=malmö (2014-11-20)
- Figur nr 2. Kartor.eniro.se/?q=malmö (2014-11-20)
- Figur nr 3. Nulägesbild MAS (Foto: Isa Hilldetun, 2014-11-15)
- Figur nr 4. Nulägesbild MAS (Foto: Isa Hilldetun, 2014-11-15)
- Figur nr 5. Nulägesbild MAS (Foto: Isa Hilldetun, 2014-11-15)
- Figur nr 6. Nulägesbild MAS (Foto: Isa Hilldetun, 2014-11-15)
- Figur nr 7. Nulägesbild MAS (Foto: Isa Hilldetun, 2014-11-15)
- Figur nr 8. Nulägesplan MAS (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 9. Fri skiss MAS (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 10. Fri skiss MAS (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 11. Designförslag MAS (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 12. Snitt MAS (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 13. Snitt MAS (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 14. *Alchemilla epipsila* (Foto: Alan, Flickr, 2014)
- Figur nr 15. *Anemone hupehensis* (Foto: James Gaither, Flickr, 2014)
- Figur nr 16. *Cornus canadensis* (Foto: Jason Hollinger, Flickr, 2014)
- Figur nr 17. *Dicentra spectabilis* (Foto: Rachel Greenbelt, Flickr, 2014)
- Figur nr 18. *Digitalis purpurea* (Foto: Alwyn Ladell, Flickr, 2014)
- Figur nr 19. *Helleborus niger* (Foto: Rachel Greenbelt, Flickr, 2014)
- Figur nr 20. *Hosta sieboldiana* (Foto: Kerstin, Flickr, 2014)
- Figur nr 21. *Pachysandra terminalis* (Foto: Wildfleur, Wikimedia commons, 2014)
- Figur nr 22. *Phyllitis scolopendrium* (Foto: Kurt Stuber, Wikimedia commons, 2014)
- Figur nr 23. *Primula florindae* (Foto: Sirpale79, Flickr, 2014)

- Figur nr 24. *Thalictrum delavayi* (Foto: Peganum, Flickr, 2014)
- Figur nr 25. *Tiarella cardifolia* (Foto: mwms1916, Flickr, 2014)
- Figur nr 26. *Carpinus betulus* (Foto: Hans, Pixabay, 2014)
- Figur nr 27. *Prunus domestica* (Foto: _Foxg, Flickr, 2014)
- Figur nr 28. *Ligustrum vulgare* (Foto: Michael McCauslin, Flickr, 2014)
- Figur nr 29. *Wisteria sinensis* (Foto: Dcrjsr, Wikimedia commons, 2014)
- Figur nr 30. Trampstenar (Foto: Tom, Flickr, 2014)
- Figur nr 31. Vatten (Foto: Jenn Calder, Flickr, 2014)
- Figur nr 32. Grus (Foto: Manik Roy, Flickr, 2014)
- Figur nr 33. Kartor.eniro.se/?q=malmö (2014-11-20)
- Figur nr 34. Kartor.eniro.se/?q=malmö (2014-11-20)
- Figur nr 35. Nulägesbild Triangeln (Foto: Isa Hilldetun, 2014-11-15)
- Figur nr 36. Nulägesbild Triangeln (Foto: Isa Hilldetun, 2014-11-15)
- Figur nr 37. Nulägesbild Triangeln (Foto: Isa Hilldetun, 2014-11-15)
- Figur nr 38. Nulägesplan Triangeln (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 39. Fri skiss Triangeln (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 40. Fri skiss Triangeln (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 41. Fri skiss Triangeln (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 42. Fri skiss Triangeln (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 43. Designförslag Triangeln (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 44. Snitt Triangeln (Skiss: Isa Hilldetun 2014-11-15)
- Figur nr 45. *Alchemilla epipsila* (Foto: Alan, Flickr, 2014)
- Figur nr 46. *Anemone multifida* (Foto: James Hollinger, Flickr, 2014)
- Figur nr 47. *Aquilegia vulgaris* (Foto: Smilla 4, Flickr, 2014)
- Figur nr 48. *Digitalis grandiflora* 'Carillon' (Foto: Proteinbiochemist, Flickr, 2014)
- Figur nr 49. *Dryopteris wallichiana* (Foto: Tom Potterfield, Flickr, 2014)
- Figur nr 50. *Geum rivale* (Foto: Kathy, Flickr, 2014)

- Figur nr 51. *Hakonechloa macra* (Foto: Manuel, Flickr, 2014)
- Figur nr 52. *Luzula sylvatica* (Foto: Nonemac, Wikimedia commons, 2014)
- Figur nr 53. *Primula alpicola* (Foto: Peganum, Flickr, 2014)
- Figur nr 54. *Tellima grandiflora* (Foto: J, Maughn, Flickr, 2014)
- Figur nr 55. *Trollius x cultorum* 'Alabaster' (Foto: Averater, Wikimedia commons, 2014)
- Figur nr 56. *Betula utilis* var. *Jaquemontii* (Foto: Wendy Cutler, Flickr, 2014)
- Figur nr 57. *Ligustrum vulgare* (Foto: Michael McCauslin, Flickr, 2014)
- Figur nr 58. Skiffer (Foto: Kasman, Pixabay, 2014)
- Figur nr 59. Vatten (Foto: DKD_Stock, Flickr, 2014)
- Figur nr 60. Grus (Foto: Manik Roy, Flickr, 2014)